

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

⌘

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 4 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1911

⌘

ΑΡΙΘΜΟΣ 458

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. Ε. Τὸ μυθιστόρημα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Ὁ δευτέρως Ἀβερύφειος
δραματικός.

Κ. ΚΟΝΤΟΣ. Ματιές ἀπὸ τῆ φύση.

ΑΕΑΝΤΡΟΣ. Ἡ μουσικὴ ζωὴ (Γιὰ τὴν πρώτην συναυλίαν
τῶν συνδρομητῶν).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στὸ περιθώριον.

ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. «Νουμηνία» ἢ τὸ ἀνάγνωσμα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. Νέα βιβλία.

ΔΩΡΟΣ ΡΗΓΙΝΟΣ. Μιά παράσταση στὸ Βόλο.

Τ. Δεκαπέντε μέρες στὸ Μωριά.

TENEROMO. Τὰ παραμύθια τῶν Ζητιάνων (μετάφρ. Δ.
Βερενίκη).

ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ. Τὸ ρολοῖ (μετάφρ. δ. Ἰουλίαν
Δημ.).

ΤΡΑΠΕΖΟΓΝΩΣΤΗΣ. Ἡ κρίσις τῆς «Λαϊκῆς».

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ (*)

137

Σὲ ἔσους θέλουμε νὰ ποῦνε πὼς δὲν εἶμαι κρι-
τικός τῆς προκοπῆς, γιατί δὲ γράφω, τίς περισσότερες
φορὲς, παρὰ γιὰ νὰ παινέσω κάποιον ἢ κάτι, θὰ
μποροῦσα νάποκριθῶ: Δὲν ξέρω καθαρὰ τί εἶμαι, ἂν
κριτής, ἂν ποιητής, καὶ πότε τὸ ἓνα, καὶ πότε τὸ
ἄλλο. Γράφω: πότε σὲ στίχους, πότε σὲ πεζά. Ση-
μείωσα στὸ ξύφυλλο τοῦ δευτέρου τόμου, στὰ «Γράμ-
ματά» μου: «Ἐτοιμάζουμε καὶ τάρθρα μας, καθὼς
συνθέτουμε τὰ τραγούδια μας». Ὅσο κι ἂν εἶναι ἄ-
πλὸ τὸ ρητό μου, — γιατί κρύβει κάτι στοχαστικό, με-

(*) Κοίταξε ἀριθ. 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448
449, 450, 451, 452 453, 455, 456 καὶ 457.

ρικοί περᾶσαν ἀπὸ μπρὸς του, καὶ στραβώσανε τὰ
μῦτρα τους: ἄλλοι ζήτησαν νὰ τὸ ξηγήσουν, καὶ
δὲν ξηγήσανε παρὰ τῆ στενοκεφαλιά τους. Ἀνάλο-
γα ἔ Κεραῖ, ὄχι χλωμὰ σὰν κ' ἐμένα, μὰ λαμπερά,
σὰν ἔλα του, σημειώνει στίς «Θύμησες ἀπὸ τὰ παι-
διάτικα χρόνια καὶ ἀπὸ τὰ νιάτα του». Λέει: «Δὲν
πρέπει κανεὶς νὰ γράφῃ παρὰ γιὰ ἕ,τι ἀγαπᾷ. Μὲ
τὴν ξεχασιά καὶ μὲ τὴ σιωπὴ τιμωροῦμε τᾶσκημα
καὶ τὰ πρόστυχα».

138

Κάποια ἔργα τέχνης εἶναι σὰν τὰ μάτια καὶ σὰν
τὰ κύματα. Τὰ λέμε μαῦρα ἢ γαλανὰ, μὰ σπιθσο-
βολᾶνε ἀπὸ τίς σπιθες ἔλων τῶ χρωμάτων. Ἔτσι καὶ
ἡ «Δέηση ἀπάνου στὴν Ἀκρόπολη» μαζὶ λόγος, ἱε-
ροτελεστία, ποίημα, φιλοσοφία, μάθημα.

139

Ἡ Τέχνη, αὐτόνομη. Μὰ τίς ἀλήθειες πρέπει
νὰ τίς ξανακοιτάζουμε καὶ νὰ τίς ξαναψάχνουμε.
Νὰ μὴν τίς κρατᾶμε εἰδωλα γιὰ χαζὰ προσκυνήμα-
τα. Ἡ τέχνη, σκοπός. Μὰ γιατί σκοπός εἶναι, τάχα
δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ μέσο, καὶ ἔργον γιὰ τὸ φτά-
σιμο ἑνὸς ἄλλου σκοποῦ πού στέκεται ἔξω ἀπὸ κεί-
νη; Καὶ δὲν μπορεῖ τότε τὸ καλλιτέχνημα νὰ εἶναι
δύναμη ἀπὸ τίς ἀξιώτερες, γιὰ τὴν πραγματοποίη-
ση ἑνὸς ἄλλου ἰδανικοῦ; Βαθὺς ὁ λόγος τοῦ Μερζ-
κόφσκη: «Ἀγαπᾷ ἡ ὁμορφιά νὰ τὴν ὑπηρετοῦν, ἔ-
μως ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπηρετῇ».

140

«Ἦρες κάτι. Ἐβαλες τὴν τρυφεράδα μέσα στὴν
κριτικὴν: τὸ μόνο πού τὴν κάνει καρπερὴ τὴν κρι-
τικὴν». Λόγια τοῦ Φλωμπέρ στὸ Μισελέ. Βέβαια.
Πρέπει νὰ εἶσαι τρυφερός ἐκεῖ πού κρίνεις. Τότε κρι-
νεις ἀποτελεσματικώτερα. Μὰ καὶ τὸ νὰ εἶσαι κρι-
τικός μέσα στὴν τρυφεράδα σου, τί παντοδύναμο χά-
ρισμα γιὰ ἔποιον θέλει νὰγγίξῃ κάπως τὸ ἀγγιχτο
φάντασμα: τὴν ἀλήθεια.

141

Ἐβλεπα στὸν ὕπνο μου πάλε: ἡ γυναίκα μου
μιλοῦσε τῆς κόρης μου γιὰ τὸ Μπερτόδουλο. Τῆς
ἔλεγε πὼς εἶν' ἓνα βιβλίον πού γεννᾷ τὰ γέλια. τὰ

χοντρά τὰ δρεχτικά και πού μ' αὐτὸ ἀνατραφήκαν οἱ πατεράδες μας. Τῆς εἶπα τότε πὼς ἔ Μπερτόδουλος εἶν' ἕνας ἥρωας τοῦ μεσαιωνικοῦ καιροῦ. Κι ἄξαφνα μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ... ὁ Φάουστος. Κι ἄρχισα νὰ λέω τῶν παιδιῶν μου πὼς ὁ Φάουστος εἶναι μιὰ μεσαιωνικὴ παράδοσι, πού τὴν πῆρε ὁ Γκαίτε και τὴν ἔκαμε μοναδικὸ ποίημα ἀθάνατο. Κι ἄρχισα νὰ μιλῶ τότε στὰ παιδιὰ μου γιὰ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ Φάουστου, και νὰ λέω πὼς εἶναι ποίημα πού ὅποιος δὲν τὸ καλοκαταλαβαίνει, μπορεῖ νὰ τὸ βρῇ κάπως κρύο και συνθεμένο πάρα πολὺ μὲ τὸ νοῦ· μὰ ἐκεῖνοι πού τὸ νοιώθουν, ἐκεῖνοι θὰ ξεχωρίζουν σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ ἀποκρυσταλλωμένα τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ δάκρυα πού ἔχουνε ὁ Γκαίτε γράφοντας τὸ ποίημά του. Και λέγοντας, και σὰ νὰ μεθοῦσ' ἀπὸ τὰ λόγια μου και σὰ νὰ βρισκόμουνα τότε μπροστὰ στὸ Γκαίτε πού ἔκλαιγε, ἄρχισα κ' ἐγὼ μιλώντας γιὰ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ Φάουστου — κάτι πολὺ παράξενο — νὰ κλαίγω ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ θρησκευτικὸ γιὰ κείνο. Κ' ἔκλαιγα και ξακολουθοῦσα νὰ λέγω στὰ παιδιὰ μου, πού μ' ἄκουγαν εὐλαθητικά, πὼς ὁ Γκαίτε ἄρχισε εἴκοσι χρονῶ τὸ Φάουστο και τὸν τέλειωσε γέρος λίγες μέρες πρὶν πεθάνῃ. Τί ὑπεραιστηματικὴ και ἀποκλειστικὰ ρομαντικὴ συγκίνηση, γιὰ τὸ ἔργο τὸ ἀπάνω ἀπ' ἕλα διανοητικὸ, πού ἀνταμώνει τὰ κλασσικὰ και τὰ ρομαντικὰ σ' ἕνα καινούριο ἀσύγκριτο τύπο! Μὰ στὸν ὕπνο μου.

142

Ἄσσοι φοβοῦνται πὼς ἄμα χειραφετηθοῦν οἱ γυναῖκες κ' ἔμπουνε κι αὐτὲς μὲ τὰ ἕλα τους στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, θὰ χάσῃ ἡ γυναίκα τὴν χάρη της και τὴν ποιήσῃ της, μοῦ θυμίζουνε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ruskin και ἄλλων πὼς τάχα μὲ τοὺς σιδηρόδρομους και μὲ τὸν πολιτισμὸ θὰ χάσῃ τὴν παρθένια της τὴν ἁμορφιά ἢ φύση. Και τί εἶναι τὸ στρώσιμο και τὸ πέρασμα ἐνδὲς σιδηρόδρομου στὰ πέραντα τοῦ φυσικοῦ κόσμου γῦρο του; Ἄφίνω πὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ πὼς κ' ἕνα τραῖνο πλουτίζει τὴ φύση μὲ ἁμορφιά. Ἀνάλογα, και οἱ φόβοι γιὰ τὴν χειραφετημένη γυναίκα μοῦ φαίνονται ρομαντικοί. Ὅπως κι ἂν ἀποκατασταθοῦν οἱ γυναῖκες, σὲ ἕλα ἰσότητες μὲ τὸν ἄντρα, ἡ γυναίκα — τὸ «αἰώνιο θηλυκό» τοῦ ποιητῆ — δὲ χάνεται. Πάντα θὰ ζῆ, θὰ ζώνεται, και θὰ ξεζώνεται.

143

Πὼς μιλά ὁ Σπένσερ γιὰ τὸ Μεγάλο τὸ Ναπολέοντα! Τόνε χαραχτηρίζει, ὀρθὰ κοφτά, ληστή και

κακούργο. Και μὲ τόνο, πού παίρνει ἀπὸ τὸ φαρμάκι τῆς σάτιρας και πού ξαφνίζει ἀπὸ τὸ κοντύλι τοῦ τῆς ἡσυχίας και πεζογραφικώτατα σοβαρὸ και θετικὸ, μὰς δείχνει πόσο παράλογο εἶναι νὰ μιλάμε μὲ τρικη και μὲ ἀποστρόφῃ γιὰ τοὺς τρομοκράτες τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης πού ἀναγκασμένοι σφάζανε ὡς δέκα χιλιάδες ψυχές, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά μὲ θαυμασμὸ και μὲ κατὰπληξῆ γιὰ τὸν ἥρωα πού χωρὶς ἀνάγκη θέρισε ζωὴς ἀνθρώπων ἴσα μὲ δυὸ ἐκτομμύρια. Κι ὁ λόγος τοῦ Σπένσερ σὲ πείθει, κ' αἰσθάνεσαι σὰν κάποιος χέρι μᾶς Νέμεσης ἀσάλευτης κι ἀγέλαστης νὰ σηκώνῃ τὴν ἄκρη κάποιου ἀστρικήντητου πέπλου, και νὰ ξεσκεπάξῃ ἕνα μισερὸ σατανικὸ σκέλεθρο στὸν τόπο τοῦ ἡμίθεου πού καρτερούσαμε νὰ μᾶς θαμπώσῃ. Και στοχαζέσαι τότε πόσο παιδαριώδικα εἶναι, μ' ἔλο τους τὸ μεγαλόστομο λυρισμὸ, τὰ τραγοῦδια τῶν ποιητῶν πού μὲ ὕμνους και μὲ δοξολογήματα συνοδεύουνε τὴν ἰδέα τοῦ Βοναπάρτη, και πόσο ρομαντικὰ — δηλαδὴ πόσο χιμαιρικὰ τὰ βλέπουν τάντικείμενα. Και ἕμως, Ξαναπέφτεις σ' ἕν' ἀπὸ τὰ ψεύτικα τάχα τραγοῦδια τοῦτα ξαναδιαβάξεις τὸν «Ἐξίλασμὸ» τοῦ Οὐγκώ, «Τίς πάντε τοῦ Μάη» τοῦ Μαντσόνι, σκοτσάφτεις ἀκόμα σ' ἕνα στίχο κι αὐτοῦ τοῦ Παναγιώτη Σούτσου «ἔτακε τὸν γίγαντά του ὁ σεισμὸς τῆς Οἰκουμένης» ξαναδρίσκεσαι μὲ τὸ Λαμαρτίνο, μὲ τὸ Μπάβρον, μὲ τὸ Γιωτιέ, μὲ τοὺς «Ἄνδ' Γρεναδιέροις» τοῦ Ἄϊνε, μ' ἕνα στοχασμὸ τοῦ Γκαίτε, και ξεχνᾶς τὴ θετικώτατη και τὴ λογικώτατη φιλοσοφία τοῦ Σπένσερ. Κι ὁ ἀγγλὸς φιλόσοφος σοῦ φαίνεται χλωμός, κοντόφωτος και στενοκέφαλος και πατριαστῆς και συμπατριώτης τοῦ Βέλγικτον και λαχταρᾶς ἀπὸ τὴ λαχτάρρα τοῦ ἡρωϊσμοῦ, και μένεις ἐκστατικὸς, σχεδὸν κλαίς ἀπὸ συγκίνηση μπροστὰ στὸ φωτεφάντασμα τοῦ μεγάλου καταχτητῆ, τοῦ μεγάλου ἀντεροβγάλτη. Τόσο βαθιὰ εἶναι ἀκόμα χυμένα μέσα μας κάποια ὄνειρα, κάποια φαντάσματα, κάποια ψέματα, κάποια εἶδωλα, κάποια ταμποῦ, κάποια φετίχια, κάποιοι θεοί, κάποιοι θρησκείες, και πρῶτ' ἀπ' ἕλα ἡ θρησκεία, ἡ δεισιδαιμονία, καλύτερα, τοῦ ἡρωϊσμοῦ πού πλάθεται ἀπὸ τὴν μπαρούτη κι ἀπὸ τὰ αἵματα, ἀπὸ τὸν δλεθρο κι ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἀπὸ τὴ δύναμη κι ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία.

144

Θέλω νὰ ζῆσω σὰν πολίτης, και δὲν μπορῶ γιὰτὶ τὰ ψυχόρμητὰ μου εἶναι ἔλωσ διόλου ἀντικαιωνικὰ, κλεισμένος μέσα σὲ μιὰ κάμαρα και τὸ ἰδανικὸ μου εἶναι γιομάτο ἀπὸ τὴ λαχτάρρα τῆς φυσικῆς ζωῆς.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ

Ίπάρχει στην Αθήνα από πολλά χρόνια «Μουσικός και Δραματικός σύλλογος», αυτός που ίδρυσε και διατηρεί το λεγόμενο «Ώδειο Αθηνών». Καθώς ξέρουμε, ή φροντίδα του ίσια με τα τελευταία χρόνια, στάθηκε μόνο για το πρώτο μέρος του σκοπού του, το μουσικό. Έδωσε μια κάποια τάση στην αγάπη της μουσικής ανάμεσα στην άμουση κοινωνία μας, δημιούργησε έναν τρόπο διδασκαλίας, ίσως όχι το χειρότερο όπως θα περίμενε κανείς, έφερε ξένους καθηγητάδες, σχημάτισε κωτσά στραβά μια όρχήστρα και διωργάνωσε μερικές συναυλίες. Όμως για τη δραματική τέχνη, αυτός ο «Μουσικός και Δραματικός σύλλογος» καμιά συστηματική φροντίδα δεν έδειξε. Είναι αλήθεια πως από τα παλιά τα χρόνια λειτουργούσε μέσα στ' Ώδειο του και σχολή «Δραματική», ή εργασία της όμως εΐτανε όχι μόνο τιποτένια, μ' κι άφορμή ξεπεσμού για την ίδια την Ίδέα της τέχνης, που σερνότανε σ' γριά σακάτισσα με τα παλαιά και σκουριασμένα από τη μούχλα της πολυκαιρίας στολίζια της, κι ανάγκαζε να τραβούνε άνοιχτά όσους εΐχανε όρμη κι αγάπη για το θέατρο.

Με δυο τρόπους μπορούσε να δουλέψη ο «Δραματικός σύλλογος» για το ξανάνθισμα στον τόπο μας της θεατρικής τέχνης. Άπ' τή μια μεριά δίνοντας τά μέσα για να δημιουργηθή ένα φωτεινό σχολειό που να βγάξη νέους ήθοποιούς μορφωμένους θεωρητικά και πραχτικά, με αντίληψη σωστή, με Ίδέα πλέρια για το έργο τους, που να κατορθώσουν να κεντήσουν το διάφερο της κοινωνίας στην άψηλή άποστολή της τέχνης τους, κι άπ' την άλλη μεριά βοηθώντας με κάθε τρόπο τη δραματική παραγωγή του τόπου μας. Άντίς για το πρώτο, τί γινότανε τόσα χρόνια; Ή λεγόμενη «Δραματική σχολή του» εΐχε για διευθυντή της τον πολυτεχνίτη κ' έρμωσπίτη κ. Άγγελο Βλάχο, συγγραφέα «Τής συζύγου του Λουλουδάκη», άθροισμα πεισδρομικό κι άκατάλληλο τέλεια για μι' τέτοια δουλειά. Οι βοηθοί του ποτές δε σταθήκανε καλύτεροι άπ' αυτόν, κι αν κανένας τους τύχαινε να καταλαβαίνη τον κοπανιστό άέρα της «Δραματικής», σόπαινε συστηματικά για να μη χάση το μιστό της θέσης του από τον παντοδύναμο κ. Βλάχο. Έτσι για μόρφωση δραματικών ήθοποιών χρησίμευε ή άνάγνωση διάφορων μονόλογων ή διάλογων από λογις λογις νερόθεραστα δράματα και πατριωτικές τραγωδίες της κρύας κι άψυχης καθα-

ρευσιανικής φιλολογίας κάθε περασμένης γενεάς, ή φλόαρη κομποστική άπαγγελία, και ή διαστρέβλωση κάθε ψυχόρμητης τάσης προς τη φυσικότητα και τη ζωντανάδα, με την άστηρή άπαγόρευση της καλλιέργειας κάθε πρωτοτυπίας. Φυσικό άποτέλεσμα της τέτοιας στενοκέφαλης συντηρητικότητας εΐτανε ή γενική παραλυσία της περίφημης «Δραματικής σχολής», και ή ζωή της περνούσε κλεισμένη μέσα στους «κλασσικούς» (!) κανόνες της σκηνικής τέχνης που τόσο ταιριάζανε με τίς γλωσσικές άρχές του διευθυντή της.

Όσο για τη βοήθεια που έπρεπε να προσφέρει στη δραματική μας παραγωγή ο «Δραματικός σύλλογος», δεν έχουμε τίποτα ν' αναφέρουμε. Γιατί ποτέ του δε σκέφτηκε για τέτοια ενεργεία, περιμένοντας φαίνεται από τους Βουτωναίους και τους Λασσάνειους άγωνες που προκήρυχνε κάθε χρόνο το Πανεπιστήμιο, να πλουτιστή ή φιλολογία μας με άριστουργήματα δραματικών στίχων της τάξης των Άμπελάδων και Άντωνιέδων. Και όμως εΐχε υποχρέωση να εργαστή και με τους δυο αυτούς τρόπους γιατί άπανωτές έρχόντανε στο «Σύλλογο» και στ' Ώδειο του, οι δωρεές και τά κληροδοτήματα. Χρήμα χαμένο και σπαταλεμένο άπ' άφορμή έλλειψης από πρόγραμμα και μέθοδο, που ίσως θα έφτανε για δημιουργία άκόμα και συντήρηση ενός πρώτου του θεάτρου του ίδιου του Ώδειού, με θιασο δραματικό πρώτης γραμμής, βήμα προδευτικό για τη θεατρική κίνηση του τόπου μας και την άποτελεσματική μόρφωση της κοινωνίας μας, καταντημένης σήμερα στο να θαμάζη τίς σατυρικές χοντροκοπιές της κάθε είδους «έπιθεώρησης» κομμένες σε καλούπι της πιο κατώτερης πνευματικής νόησης.

Τά τελευταία χρόνια τ' Ώδειο θέλησε να δείξη κάποιον διάφερο για την παραμελημένη του δραματική διδασκαλία, και κάσκιε να πλουτίση το προσωπικό του μπάζοντας καινούργια, κατά τη γνώμη του, στοιχεία, και βγάζοντας το βάρος της φροντίδας από τους ώμους του κ. Βλάχου, που ή διεύθυνση του κλειστού «Βασιλικού θεάτρου» του άπορροφούσε τίς ώρες. Όμως τά νέα αυτά στοιχεία εΐτανε άρχαιοι ήθοποιοί, σαν τον κ. Ζάνο για παράδειγμα, που με ζλη τη θέλησή τους δεν μπορούσαν να ξεφύγουν το χιλιοπατημένο δρόμο της συντηρητικής αντίληψης της άποστολής τους. Κ' έτσι είδαμε τον περσινο χειμώνα επίδειξη των καρπών της νέας διδασκαλίας με τη «Μερόπη» του μακαρίτη Βερναρδάκη, και με κάποιον μονόπραχτο έργο της θεατρικής υπερλυρικής ποίησης του Πολέμη, βήμα ήρωικό, κατά την Ίδέα τους, για το σίμωμα προς τη σύχρονη φιλολογία.

Όμως η φροντίδα του Ώδείου δε σταμάτησε ως εδώ. Θέλησε να βοηθήσει και τους θεατρικούς συγγραφείς και να τους ξανάψη την άμυλλα. Για τουτό με χρήματα από ένα κληροδότημα του Άβέρωφ, ώργάνωσε δραματικό διαγωνισμό το καλοκαίρι της περασμένης χρονιάς του 1910, και προσκάλεσε τους θεατρογράφους μας να παλέψουνε για το βραβείο. Είδαμε τότες να φηγουράρουν από τη σκηνή όλες οι γνώριμες φάτσες τῶ δημοσιογράφων της Άθήνας, πού μαζῆ με το καθημερινό τους χρονογράφημα δὲ νομίζουνε περιττό να γράφουνε κι από μιὰ σκηνούλα. Η ἐπιτροπή αποτελούμενη από ἕνα φιλολογικό απόμαχο, ἕνα λατινογνώστη καθηγητή κ' ἕνα βελιόφιλο διπλωμάτη, μοίρασε το βραβείο σε μερικούς δημοσιογραφικούς ποιητές κι αναγνωματογράφους. Ο ἀληθινός φιλολογικός κύκλος ἔμεινε μακριά από το διαγωνισμό, και φυσικά κι από το βραβείο.

Εδώ και κάμποσες μέρες φάνηκε στίς φημερίδες προκήρυξη του «Ώδείου» για το δεύτερο Άβερωφειο δραματικό διαγωνισμό, «πρός συγγραφήν πρωτοτύπου δράματος ἔχοντος ὑπόθεσιν Ἑλληνικήν, ἀρχαίαν ἢ νέαν». Γιατί απαιτεί ἡ προκήρυξη ὑπόθεση Ἑλληνική; Πρέπει τάχατες να ἔχη θέμα πατριωτικό το δράμα πού θά λάβῃ μέρος στο διαγωνισμό; Πρέπει να εἶναι βγαλμένο από τὴν περίφημη «ζωή» του Ἑλληνικοῦ λαοῦ; Ἄν το πρώτο θά πῆ πώς κλείνει τὴν πόρτα σε κάθε ἄξιο τεχνίτη, γιατί σήμερα δράματα με πατριωτικές «θέσεις» μόνο οι Ματσούκηδες τῶ γραμμάτων μπορεί να προσφέρουνε σε θέατρα της τάξης του «Φαρέα». Ἄν το δεύτερο, ζωὴ του Ἑλληνικοῦ λαοῦ θά βρῆ κανείς μόνο στα χωριά και στίς μικρές ἐπαρχιακές πολιτείες, με ἔθιμα και παράδοσες της πρωτόγονης μικροκοινωνίας τους, και τότε θά πρέπει να παρουσιάσῃ στο διαγωνισμό ἔργο της σειράς και της ἐμπνεύσης του κ. Περεισάδη, με φουστανέλα, με ζήτημα τιμῆς και θρησκευτικὰ πεπρωμένα. Όμως ἐπειδὴ ἡ προκήρυξη σημειώνει «ὑπόθεσιν Ἑλληνικήν ἀρχαίαν ἢ νέαν» μπορεί να πῆ κανείς πώς δέχεται ὁ διαγωνισμός και σκηνές από τη ζωὴ τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων» και τὴν ἱστορία της Ἀρχαίας Ἑλλάδας, και τότες δὲν ἔχουνε παρὰ να καλλιεργήσουνε οι δραματικοὶ συγγραφεῖς του σήμερα τὰ παραδείγματα τῶν τραγωδιῶν του Βασιλειάδη, του Ἀντωνιάδη και του Ραγκάδη.

Όλοι ξέρουνε πώς το σύγχρονο θέατρο εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα κοινωνικό. Και ἡ κοινωνία σήμερα στους πολιτισμένους λαούς, ἔσο κι ἂν ξεχωρίζε σε

μερικά καθέκαστα, ἔχει ὅμως στα γενικά ζήτήματα να δείξῃ μιὰν ὁμοία μορφή. Ἀυτὰ τὰ ζήτήματα της κοινωνικῆς μας ζωῆς, τὰ προβλήματα για τὰ κάθε λογῆς κοινωνικά θέματα, πού ἔχουνε μέσα τους τὴ δυνατὴ σύγκρουση πού φέρνει το νεώτερο πνεύμα πρὸς τὰ παραδομένα μας, πὸς μπορεῖ να τ' ἀποκλείσῃ ἕνας διαγωνισμός, πού πρέπει να ὑποθέσουμε πὸς γίνεται για να δώσῃ μιὰ βοήθεια πρὸς τὰ μπροστά στο θεάτρο μας; Ἰσως ὅμως ὁ σκοπὸς του Ώδείου δὲν εἶναι αὐτός πού φαίνεται από τὴν τυπικὴ ἔννοια της προκήρυξής του. Για τουτό νομίζουμε πὸς ἀντὶ «δράματος ἔχοντος ὑπόθεσιν Ἑλληνικήν, ἀρχαίαν ἢ νέαν», μποροῦσε ἀπλοῦςκατα να γραφτῆ στο κείμενο της προκήρυξης «δράμα γραμμένο σε γλώσσα ἑλληνική», ἐπειδὴ ἐκεῖνο πού διακρίνει σήμερα τίς φιλολογίες εἶναι ἡ γλώσσα, και λέγοντας γλώσσα Ἑλληνική ἔννοῦμε συγγραφέα Ρωμῖό, πού ἀδύνατο φυσικά να γράψῃ ἔργο πού ὄσο πλατὺ κι ἂν εἶναι τὰ ὄριά του να μὴν ἔχη μέσα του και ψυχὴ ἑλληνική. Τὰ ἔργα του Γκαίτε, πού ἔχουνε ὑπόθεση από τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα εἶναι στο βῆθος τους κι αὐτὰ τόσο γερμανικά, ὅσο και ὅλα τῶλλα του, και τὰ ἔργα του Ίψεν πού εἶναι τόσο ἀπλωμένα στὴν ἰδέα τους τὴν κοινωνική, τρέμουνε στο φόντο τους από το φῶς της Σκανδιναβικῆς ψυχῆς.

Ἡ προκήρυξη ἀκόμα σημειώνει πὸς «εἶναι δεκτὰ εἰς τὸν διαγωνισμὸν τὰ ἀναριθμαζόμενα ἔργα ἐπὶ της σκηνῆς» φτάνει μονάχα «να ὑποβάλωσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες το χειρόγραφον εἰς τὴν ἀγωνόδικον ἐπιτροπήν». Ὅστε κάθε ἔργο πού δὲν ἀνεβαίνει στὴ σκηνὴ εἶναι ἀδύνατο να λάβῃ μέρος στο διαγωνισμό. Ἡ ἱστορία του θεάτρο μας, στα τελευταία χρόνια, μᾶς λέει πὸς δὲν παραστάθηκε ποτὲς ἔργο μόνο και μόνο, ἐπειδὴ καταλάβαινε κ' ἐχτιμήσανε τὴν ἄξια του οἱ ἠθοποιοί. Τὰ ἔργα στον τόπο μας ἀνεβαίνουνε για σκοποῦς ἐμπορικῆς ἐπιτυχίας. Ποιὸ σιδηδάζεται με το γούστο του κοσμάκη, ποιὸ θά κάμῃ ἐντύπωση ἐξωτερική και ποιὸ θά γιομίσῃ το ταμείο. Εἶναι ἀλήθεια πὸς κάμποσες φορές ἀνεβάζονται κ' ἔργα δίχως τὰ τέτοια προσόντα. Μὰ ἡ ἐξάρτηση γίνεται ὅταν ὁ συγγραφέας εἶτε εἶναι από τοὺς φημεριογράφους πού ἔχει ἀνάγκη ὁ θέατρός για τὴν καθημερινὴ ρεκλάμα, εἶτε κι από προσωπικὴ συμπάθεια της πρωταγωνίστρας πρὸς το θεατρογράφο πού τὴ γιομίζει κομπλιμέντα και δῶρα σε κάθε ἀνγκαλιά περιστάση.

Όμως ὁ ἀληθινὸς συγγραφέας, πού δὲν ἔχει σχέση με φημερίδες και με πρωταγωνίστρας, πὸς θά καταφέρῃ το ἔργο του ν' ἀνεβάσῃ στὴ σκηνὴ για να εἶναι «δεκτὸν» στο διαγωνισμό; Ἄν ἔπος εἶπαμε ἡ «Δραματικὴ σχολὴ» του Ώδείου εἶτανε στον

προορισμό της από καιρό και είχε δημιουργήσει ένα πρότυπο θέατρο, δίνοντας από τη σκηνή του τα πιά άξια προσοχής έργα, το ζήτημα θα είτανε λυμένο με τον καλύτερο τρόπο. Αυτό βέβαια θα χρειαζότανε μια αγωνόδιλη επιτροπή που να μπορεί να στέκει στη θέση της. Στην Ελλάδα και τα πνευματικά άκόμε ζήτήματα, που ή φύση κι ή χαρακτήρας τους είναι γιομάτος από νεωτερισμούς κ' επαναστατική διάθεση, βρίσκονται στα χέρια άνίδεων συντηρητικών κι ανάξιων τυφλομάτηδων, που ποτέ τους δεν μπορούνε να παρουσιάσουν μια γενναία απόφαση, παρά κοιτάζουνε πάντα να πηγαίνουνε σύφωνα με την επικρατούσα, τεχνικά επιδλημένη από χλιούρι λόγου, κοινή γνώμη. Κ' έτσι αντί να δείζουνε στην κοινωνία και ν' ανοίζουνε το δρόμο, όπως ή σκοπός το απαιτεί, αντίθετα, ίδιοι τους ακολουθούνε τα ιδανικά που όπως όπως στους δρόμους τριγυρίζουν από τους επιτήδειους έμπορους και κάπηλους της άμαθειας του πολλού κόσμου, του λαού.

Όπως τ' Ώδατο δεν μόρεσε με όλη τη θέλησή του να οργανώσει της άθρωπιás τη «Δραματική» του σχολή, το ίδιο δε θα μόρεση με τους διαγωνισμούς του να προσφέρει την παραμικρότερη βοήθεια στη δραματική μας τέχνη. Ένα ΐδρυμα που διεντεύεται από γεροντικό Συβούλιο άνίκανων πλουτοαστών που καμιά σκέση δεν έχουνε με ποίηση και μουσική, παρ' αντιπροσωπεύουνε τις συχισμένες ιδέες της «καλής» λεγόμενης κοινωνίας «διὰ τας καλὰς έν γένει τέχνας», ιδέες θρεμένες από την επιπολαιότητα της φημεριδογραφίας μας και τη χοντροκομένη κ' εύκολη τέχνη της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας, δεν είναι δυνατό παρά να συντάζεται ολοένα και ν' αφομοιώνεται με το ψεύτικο περιβάλλο, εκεί που ή σκοπός του ίσια ίσια είναι να χτυπήσει αυτό το περιβάλλο και να πασκήσει να δημιουργήσει έναν κύκλο, μια γωνιά όπου να λατρεύεται άμόλευτο το ίερο ιδανικό της Τέχνης.

Από το πώς του τέτοιου ιδανικού ίσως θα μόρουσε μια μέρα να πάρη ένα μέρος ή εθνική ψυχή για να δώσει κι αυτή στην παγκόσμια κίνηση, κάτι άληθινά δικό της, άληθινά πρωτότυπο, δείγμα πνευματικού πολιτισμού της σημερινής Ελλάδας, που σίγουρο πώς θα ζύγιαζε πολύ περισσότερο απ' όλα τα προγονικά μνημεία και τις παλιές δόξες, απ' όλες τις πατριωτικές μανίες των επίσημων κι άνεπίσημων Ρωμιών.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

NEA BIBLIA

DESSINS DE ROUYEYRE: Mort de l'Amour (avec, en appendice, une prose de Jean Moréas) Paris 1911.

Η τέχνη του André Rouveyre μάς είναι γνωστή κι από τις άλλες συλλογές του. Κανένας, ύστερ' από μια σειρά σκέδια του Ρέμπραντ (μερικά απ' αυτά μάς τα γνώρισαν και τα «Παναθήνια» στο 251 φύλλο) δεν κατώρθωσε να δώσει στις πιε λιτές γραμμές τέτοια ένταση και τέτοια έκφραστικότητα. Ο Rouveyre έχει το δώρο του άληθινού καλλιτέχνη. Βλέπει το βάθος των πραγμάτων. Κι αυτό μάς δίνει. Είναι φυσικό πώς οι περισσότεροι, συνειθισμένοι καθώς είναι να ζούνε στην επιφάνεια της ζωής, ξαφνιάζονται σάντίκρυσμα τέτοιων άποκαλυπτικών έργων. Αυτό όμως ίσως νάναι και μια έμμεση, από τα πράματα, απόδειξη της μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας του γάλλου σχεδιαστή.

Συνειθισαμέ πάντα να θεωρούμε το Ώραίο σαν κάτι αυτόνόητο. Δηλαδή κάτι που δεν το άποχτάς με που το βρίσκεις έτοιμο. Συνειθισαμε να κατηγορούμε κάθε Ώραίο έργο, που δεν μόρουμε να νοιώσουμε την όμορφιά του, νομίζοντας έτσι πώς σώζουμε την άκνή πνευματικότητά μας. Τυλίγουμε με την άδιαφορία μας, με το περιγέλιο μας τη νότροπη όμορφιά, για να ζούμε στην αταπάτη πώς ή μηδαιμότητά μας έχει κάποια άτομικότητα. Βάζουμε τις ιδιοτροπίες μας και τα γούστα μας άπάνω από τη μόρφωσή μας, δηλαδή άπάνω από τον πνευματικό τον κόσμο, και ζούμε ζωή άνθρώπων εύκαριστημένων.

Βέβαια λοιπόν τα βιβλία του André Rouveyre δεν είναι για μάς τους τέτοιους. — Είναι βιβλία που μέσα τους έν' από τα μεγαλύτερα καλλιτεχνικά ταλέντα μάς παρουσιάζει τ' άριστουργηματικά του σχεδιαγραφήματα. Από τις «Carcasses Divines» ως το «Mort de l'Amour» μάς δίνεται ή εύκαιρία να παρακολουθήσουμε το ζετύλιμα της μοναδικής του συνθετικότητας, όπως τόσο Ώραία την ονομάζει ή Moréas. Ο πεσσιμιστικός ρεαλισμός του «Gynécée» πλουτίζεται στο τελευταίο έργο με κάποια άπαλή άποχρωση ιδανισμού. Η γραμμή γίνεται, αν μόρει, άκόμε πιε έκφραστική, πιε στέρια. Και, σύγκαιρα, με τη «Φαίδρα» και με το «Έρωτα το Θάνατο», ή Rouveyre μάς δείχνει ένα πρώτης τάξης ταλέντο για σύνθεση.

Χαιρόμαστε, που μάς δόθηκε άφορμή, με τη σύντομη αυτή βιβλιοκρισία να γνωρίσουμε στους άναγνώστες του «Νουμά» τον ξεχωριστό Γάλλο σχε-

διαστή. Όμως η έθνωμοσύνη μας πρὸς τὸν καλλιτέχνη, πὸς τὰ σκέδιά του τόσες φορές μᾶς δῶσανε τὸ ἡδονικὸ ἀνατρίχιασμα τῆς ἀληθινῆς τῆς Τέχνης, εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ χαρὰ μας αὐτῆ.

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ἄληθινότερο κρᾶμα ἀπὸ τὸ καλὸ μυθιστόρημα δὲν ὑπάρχει. Τὸ μυθιστόρημα εἶναι ἡ ζωὴ, κ' ἡ ζωὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Δὲν ὑπάρχει σκηνὴ σὲ τεχνικὸ μυθιστόρημα πὸς δὲν καθρεφτίζει ἀνάλογη σκηνὴ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ τὴ ζωὴ. Αὐτὴ εἶναι ἡ καθαντὸ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτὴ διαβάζοντας βρισκόμαστε πάντα στὴ ζωὴ, μέσα στὸ δράμα τῆς. Ἐρχόμαστε σὲ συνάφεια μὲ τὴν Ψυχὴ καὶ μὲ τὴν Ψυχολογία τῆς.

Ἐρωτῶ τώρα. Ποῦ εἶναι ἡ δική μας ἡ ζωὴ, ἡ δική μας ἡ ψυχολογία; Δὲ ζοῦμε μιθὲς κ' εἰμεῖς; Δὲν ἔχει σκηνὲς ὁ βίος μας, δράματα ἢ ἱστορία μας; Ἀπὸ ποῦ ἄλλοθι θὰ τὰ δοῦμε, κὶ ἀπὸ ποῦ θὰ τὰ μελετήσουμε; Μὰ δὲν εἶναι καὶ γιὰ τὴ μελέτη μονάχα, εἶναι καὶ γιὰ νὰ τὰ ξέρομε, νὰ τὰ νοιώθουμε, καὶ νὰ ζοῦμε μαζί τους.

Καιρὸς νάρχισον στὰ γερά ἡ καλλιέργεια τῆς ἀπαραίτητης αὐτῆς τέχνης, πὸς δημιουργεῖ ἀνεσθυσίτες εἰκόνας ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ τὴ ζωὴ. Καιρὸς νὰ τὸ καταλάβουμε πὸς κάθε μας βῆμα καὶ κάθε μας κίνημα ἔχει τὴ σημασία του καὶ τὸ λογαριασμό του, καὶ πὸς δουλειὰ τῆς μυθιστορίας εἶναι νὰ τὰ μαζεύη καὶ νὰ τὰ ταξινομήη αὐτὰ τὰ φαινόμενα.

Τάχα νὰ τὸ πιστέψουμε πὸς τὰ δυὸ καὶ παραπάνω μιλλιούνια πὸς ζοῦνε στὸν τόπο μας εἶναι φαντάσματα χωρὶς ζωὴ καὶ χωρὶς ἱστορία; Δὲ γίνεται.

Νὰ βγοῦνε, νὰ βγοῦνε στὸ φῶς ὅλες οἱ σκηνὲς τῆς ἐθνικῆς τῆς ζωῆς. Σῶνει μας πιά ἡ κρύφια ἡ ὑπαρξή, ἡ ἀθώρητη κ' ἡ ἀνήκουστη. Ἄς βγοῦμε πιά ὄξω στὸν ἥλιο, κὶ ἄς δεῖξουμε τὴ ζωὴ μας, μ' ὅλα τῆς τὰ χρώματα καὶ μ' ὅλες τῆς τῆς μορφές.

Καιρὸς σας, Κύριοι πὸς ξέρετε νὰ γράφετε, νὰ ξοδέψετε καὶ λίγο μελάνι γιὰ τὴν ἀνθρώπινη αὐτὴ τὴν ἱστορία. Φτάνει μας ἡ μυθολογία, τὸ παραμῦθι, τὰ σύννεφα, κ' οἱ Μιστριώτικες οἱ φυλλάδες.

A. E.

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΜΕΡΕΣ ΣΤΟ ΜΩΡΙΑ. - ΜΟΥΒΙΕΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ. (*)

ΣΠΑΡΤΗ

Κάπως ἀλλάξανε τὰ γούστα μας στὴ Σπάρτη. Πρῶτα πρῶτα τίς ἀρχαιότητες ζητήσαμε νὰ ἴδουμε. Πήγαμε τὸ δειλινὸ, ἀφοῦ ξεκουραστήκαμε πιά γιὰ καλὰ ἀπὸ τὸ νυχτερινὸ ταξίδι, στὸ Μουσείο. Ἐκεῖ μὲ χειροτόνησε ὁ κ. Πάλλης καὶ περηγητῆ. Μοῦ κρέμασε δηλ. στὴ ράχη τὴ φωτογραφικὴ του μηχανή. Αὐτὸς κρατοῦσε τὸν Μπέντεκερ στὸ χέρι. Ἄπ' ὅσα εἶδαμε στὸ Μουσείο ἕνα μοναχὰ θυμάμαι, μιὰ ἐπιγραφή ἀρχαία, σκαλισμένη σὲ πέτρα, ΕΡΙΦΙΣΑ.

Γελάσαμε λίγο μὲ τὴν ἐπιγραφή.

— Ἐρίφισα! μοῦ λέει.

— Νὰν τὴ στείλουμε πεσκέσι τοῦ κ. Χατζηδάκη, νὰν τοῦ συντραφέψη τὴν ὄνισα!

Εἶδαμὲ καὶ κάτι Μωσαϊκὰ σὲ παλιόστοιτα μέσα φυλαγμένα. Ρωτώντας βρήκαμε καὶ τὸ Παλιόκαστρο, τὸ ἀρχαῖο φρούριο τῆς Σπάρτης. Ἀπὸ τίς λίγες πέτρες του πὸς ἀπομένονε ἀνάπαραστήσαμε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Μπέντεκερ, ἀλλάκαρο τὸ ἀρχαῖο φρούριο κὶ ὁ κ. Πάλλης, πὸς ἔχει μελετήσει βαθιὰ καὶ μὲ κριτικὸ μάτι τὴν ἀρχαία ἱστορία καὶ τὴν ἀρχαία ζωὴ, μοῦ εἶπε χίλια δυὸ πράματα σκετικὰ μὲ τὴ ζωὴ τῆς Ἀρχαίας Σπάρτης.

Θυμάμαι, κεῖ στὸ Παλιόκαστρο, μοῦ μίλησε καὶ γιὰ τὴ Φραγκοκρατία.

— Εἶναι ἐθνικὸ δυστύχημα, μοῦ εἶπε, πὸς οἱ Φράγκοι φύγανε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἄ μένανε δυὸ τρεῖς αἰῶνες ἀκόμα ἐδῶ, ἄλλο δρόμο θάπαιρνε ἡ ἱστορία μας κὶ ἀλλιῶτικα θάτανε ἡ ζωὴ μας. Οἱ Φράγκοι ἀφομοιώνοντουσαν εὐκολὰ μὲ τοὺς δικούς μας καὶ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ δυὸ γεννιὲς θὰ εἰντουσαν ὅλοι Ρῶμιοι κ' ἔτσι θὰ μπαίνανε στὴ ράτσα μας καινούρια, γερὰ στοιχεῖα.

Στὸ τραῖνο, σὰ γυρίζαμε ἀπὸ τὸν Πύργο στὴν Πάτρα, ἀντικρύσαμε τὸ Χιλοῦτσι, τὸ κάστρο τῆς Κυλλίνης. Στὸ βαγόνι μας εἶταν κ' ἕνας μηχανικός. Ἀνοιξαμε συζήτηση. Ὁ κ. Πάλλης μίλοσε μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ κάστρο τῆς Καρύταινας, πὸς τόχε δεῖ πρὸ δυὸ τρεῖς μέρες, γιὰ τὸ Χιλοῦτσι καὶ γιὰ τὰλλα Φράγκικα κάστρα. Ὁ συνταξιδιώτης μας ὑποστήριξε πὸς τὰ κάστρα αὐτὰ πρέπει νὰ γκρεμιστοῦνε.

(*) Κοίταξε ἀριθ. 453, 454, 455 καὶ 456.

— 'Τι μᾶς χρειάζονται; ἔλεγε.

— 'Όχι, ἀποκρίθηκε θυμωμένα ὁ κ. Πάλλης, μᾶς χρειάζονται καὶ μᾶς παραχρειαζονται: γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουμε πῶς δὲ στατήκαμε ἱκανοὶ νὰ φυλάξουμε τοῦτο τὸν τόπο, μὰ τὸν π. ραδῶσαμε σὲ ξένους. Μᾶς χρειάζονται νὰ μᾶς θυμίζουν τὴ ντροπὴ μᾶς.

Τὴν ἱστορία μᾶς τὴ βλέπει μὲ δικό του μάτι. Αὐτὸ παρατήρησα σὲ ἕλες τίς κουβέντες μᾶς.

Τὸ δειλινὸ, μὲ τὸ γύροισμο τοῦ ἡλίου, πήγαμε στὸν Εὐρώτα. Ὁ κ. Πάλλης ἔσκυψε κ' ἤπιε νερό. Κόψαμε καὶ ροδοδάφνες καὶ καλάμια στὸν Εὐρώτα, γιὰ θύμηση. Οἱ δικές μου οἱ ροδοδάφνες στεφανώνουν τὴν εἰκόνα τοῦ Ψυχάρη. Καὶ σηκώνω τώρα τὰ μάτια μου καὶ τίς βλέπω καὶ ζωντανεῖ: ἡ πανέμορφη ζουγραφιά ποὺ τὴν καταχάρηκε κείνο τὸ δειλινὸ ἢ ψυχὴ μου στίς ὄχτες τοῦ Εὐρώτα.

ΜΥΣΤΡΑΣ

Τὸ πρωί, τὴν ἄλλη μέρα, 22 τοῦ Τρυγητῆ, μὲ μουλάρια στὸ Μυστρά. Στὴ Μητρόπολη μᾶς καλοδέχτηκε ὁ παπάς. Καλός, εὐγενικὸς ἄθρωπος, μὰ παραπονιάρης.

— Μᾶς λείπουνε πολλὰ πράματα ἐδῶ, μᾶς ἔλεγε. Ἀ. χ. τὰ ψάρια εἶναι γιὰ μᾶς ἀφηρημένο ὄνομα, γιὰτὶ σπάνια ἢ ποτὲ δὲν τὰ τρώμε.

Τὸν κ. Πάλλη τονὲ βροῆκε νεώτατο.

— 'Ίσαμε τριάντα ὀχτὼ χρονῶνε μοῦ φαίνεσαι, τοῦ εἶπε σοβαρώτατα.

Φαντάζεστε τὰ γέλια μᾶς. Ἡ ὀδηγήτρα μᾶς, ἡ κυρὰ Φρόσω, σὰν ἀνεβαίναμε στὸ κἄστρο τοῦ Μυστρά, καταμεσήμερα, τὸν ἔβγαλε ἐβδομήντα χρονῶνε, ἂν καὶ ἡ λεθέντικη περπατησιὰ του σὲ τέτια φοβερὴ ἀνηφορικὰ καὶ μὲ τόση ζέση, δικαιολογοῦσε περισσότερο τὰ χρόνια ποὺ τοῦδωσε ὁ παπάς.

— 'Ίστερ' ἀπὸ τὴ Μητρόπολη πήγαμε στὸ μοναστήρι τῆς Παντάνασσος. Εἶναι καλογριὲς ἐκεῖ. Μᾶς δεχτήκανε δυὸ ἀδερφάδες, ἡ Πικισία καὶ ἡ Εὐσεβία, ἀπὸ ἱστορικὴ οἰκογένεια τῆς Σπάρτης. Ἡ μητέρα τους εἶναι ἡγουμένησσα. Σὰν πέθανε ὁ ἀντρας τῆς μπήκε στὸ Μοναστήρι, πήρε καὶ τὰ δυὸ κορίτσια τῆς μαζί, μικρὰ τότε. Τώρα κοντεύουνε νὰ γεράσουνε κι αὐτὰ. Θαμμένα νιάτα, ἀνωφέλευτα. Ἡ ἀδερφή Εὐσεβία ξέρει καλὰ τὴν ἱστορία τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ μᾶς τὴ δηγιότανε γλήγορα καὶ σὲ ὑπερκαθαρεύουσα.

Σὰ γυρίζαμε ἀπὸ τὸ Μυστρά στὴ Σπάρτη, μουλαροδρομία πάλι, δὲν ξέρω πῶς ἤρθε λόγος γιὰ τὰ παράσημα.

— Ἐχω καὶ γῶ, μοῦ εἶπε, παράσημο. Μοῦ τὸ δῶσανε πρὸ χρόνια «διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑπηρεσίας ποὺ προσέφερα πρὸς τὸ Ἔθνος!» Ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πρόσφερα καμὶ ἐμπορικὴ ὑπερροσία στὸ Ἔθνος μου!

Καὶ μοῦ δηγήθηκε γελώντας ἕνα ἀνέκδοτο τοῦ μακαρίτη Ἀλέξ. Βυζάντιου.

— Ὅταν τοῦ δῶσανε παράσημο εἶπε:

— Ἐγὼ δὲν τονὲ ζήτησα τὸ σταυρό. Ἐπесе πάνω μου γιὰτὶ δὲν πρόφταξα νὰ νοῖξω τὴν ὀμπρέλλα μου!

ΑΠΟ ΤΗ ΣΠΑΡΤΗ ΣΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

Στίς 23 τοῦ Τρυγητῆ, ξημερώματα, πέντε ἢ ὦρα, καθαλικεῦαμε τὰ μουλάρια καὶ δρόμο γιὰ τὸ Λιοντάρι. Δώδεκα ὥρες ταξίδι μᾶς ἔταξε ὁ Μπέντεκερ, μὰ ὁ ἀγωγιάτης μᾶς, ὁ Νικόλας, ὁ μαυροξερραγιανὸς σὰ χαρούπι, κι ὁ Σπύρος εἶχανε τὸ κουράγιο, οἱ θεομπαίχτες, νὰ μᾶς τὸ κάνουν τὸ ταξίδι ἀτέλιωτο.

Τίς δυὸ πρώτες ὥρες εἶλα παγαίνανε μιά χαρὰ, ὁ δρόμος εἶταν ἴσιος καὶ μπορούσαμε νὰ τὸν πάρουμε καὶ δίχως ὀδηγὸ, στὰ στραβά. Ἀπὸ κεῖ ὀμως καὶ πέρα ὁ δρόμος χωριζότανε σὲ δυὸ μονοπάτια.

— Ποιὸ μονοπάτι θὰ πάρουμε, Σπύρο; Ἀπὸ ποῦ θὰ πάμε, Νικόλα;

— Ἀμὴ ξέρω καὶ γῶ!

— Πῶς, μωρέ; Δὲν τὸν ξέρετε τὸ δρόμο;

— Ὅχι! Πρώτη φορὰ πάμε στὸ Λιοντάρι!

— Καὶ τώρα;

— Μὴ σταναχωρίστε! Καλαμπόκια θὰ βροῦμε μπροστά μᾶς, ἀθρώπους ρωτάμε καὶ ρωτώντας ρωτώντας παγαίνουμε!

Τὰ προκόψαμε! Δώδεκα ὥρες δρόμο, ἀνάμεσα σὲ βουνὰ καὶ σὲ δάση, καὶ νὰ τὸν πάρεις ρωτώντας! Ὡστόσο τί νὰ γίνει! Κάθε ἐκάτὸ διακόσια βήματα ρωτοῦσαμε ὅποιον ἀνταμώνουμε.

— Ἀπὸ ποῦ πάει ὁ δρόμος στὸ Λιοντάρι;

— Ἀμὴ ξέρω καὶ γῶ!

— Κατὰ ποῦ πέφτει τουλάχιστε ἡ Πυργίτσα;

— Ἄ, ἡ Πυργίτσα πέφτει κατὰ κει!...

Καὶ τραβούσαμε. Κι ἀκόμα ἴσως ἴσαμε σήμερα δὲ ἔβαχε φτάσει στὸ Λιοντάρι, ἂν ὁ κ. Πάλλης δὲν ἔβαζε τὸ χάρτη κάτω καὶ δὲ συμβουλευότανε τὸν Μπέντεκερ, τὸ σωτήρα μᾶς, γιὰ τίς ἀπόστασες. Στίς τόσες πρέπει νὰ μᾶστε στίς Καλύβες τῆς Πυργίτσας, στίς τόσες στὸ χάνι τοῦ Χελμοῦ, στίς τόσες νὰ περάσουμε ἀπὸ τὴν Πετρίνα καὶ στίς τόσες νὰ φτάσουμε στὸ Λιοντάρι. Κ' ἔτσι ὁ κ. Πάλλης ὀδηγοῦσε

τὸ καρδάβι μὲ τὸ χάρτη καὶ μὲ τὸ ρολοὶ στὸ χέρι. Οἱ ἀγωγάτες μᾶς πρέπει νὰ τὸν εὐγνωμονοῦνε πού τοὺς ἔμαθε τὸ δρόμο ἀπὸ τὴ Σπάρτη στὸ Λιοντάρι.

Πρῶτος σταθμὸς μᾶς, κατὰ τὴς 10, οἱ Καλύβες τῆς Πυργίτσας. Σπευζέψαμε κάτου ἀπὸ πλατάνια ἡσκιερά, σιμὰ σὲ κρῶα βρῶση. Χωριάτες καὶ μαθητοῦδια μᾶς περιτριγυρίσανε. Προσφέραμε στὴς χωριάτισες τοὺς μπακαλαδάδες ποῦχαμε ἀγοράσει στὴν Καλαμάτα γιὰ τὸν ἐρημίτη τοῦ Καδομαλικὰ καὶ μᾶς φέρανε σῦκα καὶ σταφύλια. Τράβηξε ὁ κ. Πάλλης καὶ μιὰ δυὸ φωτογραφίες. Ζήτησε νὰ φωτογραφῆσει καὶ δυὸ χωριάτισες ξεχωριστά μὰ δὲ δεχτήκανε. Ἡ μιὰ τοῦπε «Ἐχω ἀδερφὸ στὴν Ἀμερικὴ ἐγὼ καὶ δὲ θέλω νὰ μὲ ἴδει!» καὶ ἡ ἄλλη: «Δὲ θέλω εἶμαι χήρα!»

Στὴς Καλύβες ὁ κ. Πάλλης ἔκαμε ἓνα πείραμα πού τῆχε κάμει καὶ στὴ Ρόδο καὶ τοῦδωκε τὰ ἴδια ἀποτελέσματα. Ρώτησε τὰ μαθητοῦδια πού μᾶς εἶχανε περιτριγυρίσει.

— Τὰ παιδιὰ τοῦ Ζεβεδαίου ποιὸν εἶχανε πατέρα;

Ἄλλα μᾶς ἀπαντούσανε: «Δὲ μᾶς τῶμαθε αὐτὸ ὁ δάσκαλος!», ἄλλα: «Μᾶς τῶμαθε ὁ δάσκαλος!» καὶ μᾶς λέγανε ἄλλα τῶν ἄλλων. Ἀπόδειξη ὀλοφάνερη πόσο ἀγωνίζονται οἱ δασκάλοι νὰ κωνίζουνε τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν!

Στὸ Λιοντάρι φτάσαμε νύχτα. Ἴσια στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ. Ὁ κ. Πάλλης φιλοξενήθηκε ἀπὸ τὸ σταθμάρχην. Ἐγὼ ἀπὸ ἓνα γέρο καφετζῆ, κάτου ἀπὸ μιὰ βελανιδιά. Τὸ πρωτὶ, ὅσο νάρθει τὸ τραῖνο, συζήτηση πλατιά, κάτου ἀπὸ τὴ βελανιδιά, μὲ τὸν κ. Ἐρωτα γιὰ πολιτικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα. Ὁ κ. Ἐρωτας, πού ἀνάμεσα σὲ κάθε πέντε δέκα λέξεις σφηνώνει κ' ἓνα «τὸ ὅποιον» ξέρει καλά τὰ ζητήματα τοῦ τόπου καὶ δὲ βλέπει μὲ κακὸ μάτι καὶ τοὺς μαλλιαροὺς («Ρωμιοὶ εἶναι καὶ αὐτοὶ, τὸ ὅποιον σημαίνει πὼς δὲν εἶναι προδότες»), καθὼς μᾶς τὸ ξεμυστηρεύτηκε πάνου στὴν κουβέντα.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

T.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Τὰ γραφεῖα τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιάς» μεταφέρθησαν στὴν ὁδὸν Αἰόλου 117, ἀπέναντι στὴ Χρυσοσπηλιώτισσα καὶ εἶναι ἀνοικτὰ καθεμέρα 7—8 τὸ βράδι. Στὴς 6 τοῦ Δεκεβρίου τὴν Τρίτη στὴς 2 1)2 μ. μ. προσκαλοῦνται τὰ μέλη γιὰ τὴν ἐκλογὴ τῆς νέας Ἐπιτροπῆς.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ «ΛΑΪΚΗΣ»,

Τὴν περασμένη βδομάδα ἡ «Λαϊκὴ Τράπεζα» πέρασε ἀπὸ μιὰ κρίση. Κρίση ὅχι ἀπὸ κίντυνο χρηματικὸ, μὰ ἀπὸ κίντυνο συκοφαντίας καὶ ψευτιάς, πού τόσο τὰ τελευταῖα χρόνια μᾶς ἔχουνε συνειθίσει σὲ κάθε λογῆς κλάδο τοῦ κοινωνικοῦ μᾶς βίου. Ἀθρῶποι συφεροντολόγοι καὶ μαχητροί, ἔχοντας προηγούμενα μὲ τὴ διεύθυνση τῆς «Λαϊκῆς» γιὰ τὸ ἀγρυπνο μάτι τῆς στὴς ἐργασίες τῆς εὐεργετικῆς αὐτῆς Τράπεζας καὶ τὸ χτύπημα τῆς ἀναμελιᾶς ὅπου ἀπαντιότανε στὸ προσωπικὸ τῆς, ξαπολύσανε τεχνικά καὶ πονηρεμένα στὴν Ἀθήνα ὅλη τὴν ψεύτικη εἶδηση πὼς ἡ «Λαϊκὴ» φτώχεψε καὶ ὁ κοσμάκης χάνει τελειωτικὰ τὰ λεφτὰ του.

Ἡ φήμη πῆρε δρόμο τὸ γληγορότερο, καὶ οἱ μικροκαταθέτες τρέξανε πατεῖς με πατῶ σε νὰ πάρουνε πίσω τοὺς παράδες τοὺς ἀπὸ τὸ ταμειυτήριον τῆς «Λαϊκῆς». Ἡ Τράπεζα μπροστὰ σὲ τόσο κόσμον δὲν ἔκλεισε τίς πόρτες τῆς, δὲν ἀρνῆθηκε, δὲν τάχασε, μὰ διπλασίασε, τριπλασίασε τοὺς ταμίες τῆς κ' ἔτσι κατώρθωσε σὲ δυὸ μέρες νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴ ζήτησιν ἐπιστρέφοντας στὸν κοσμάκη πάνου ἀπὸ τρία ἑκατομμύρια δραχμῆς. Ὅμως ἡ ἄδικη συκοφαντία τελειωτικὰ γκρεμίστηκε ἅμα ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔβγαλε μιὰ προκήρυξιν γιὰ ἡσυχία τοῦ κόσμου πού ἔλεγε πὼς ὅποιος δὲν πληρωθεῖ ἀπὸ τὴ «Λαϊκὴ» νὰ πηγαίνει στὰ ταμεῖα τῆς Ἐθνικῆς γιὰ νὰ παίρνῃ τοὺς παράδες του.

Ἐτσι ἔπεσε ὁ πανικὸς καὶ ξαναῆρθε ἡ χαμένη ἡσυχία καὶ κανονικάδα στὴς ἐργασίες τῆς «Λαϊκῆς». Ἀπὸ τὴν κρίση αὐτὴ εἶναι βέβαιον πὼς βγήκε ἡ Τράπεζα πιὸ δυνατὴ, πιὸ μεστωμένη σὲ ὑπόληψιν καὶ σὲ πίστη. Γιατὶ ἡ εὐεργεσία πού ὁ πολὺς κόσμος εἶδε ἴσα μὲ σήμερα δὲ λησμονιέται εὐκολα. Τὰ ἐνεχυροδανειστήρια τῶν φοβερῶν τοκογλύφων κλείσανε, γιατί ἡ «Λαϊκὴ» δίνει σὲ ἐνέχυρα τοὺς παράδες τῆς μὲ τιποτένιον τόκο. Οἱ συνταξιούχοι εἶδανε ἄσπρη μέρα, σὴν ξεφύγανε ἀπὸ τὰ νύχια τῶν προεξοφλητάδων. Οἱ δημοδασκάλοι βλογοῦνε τὴν ὥρα πού ἰδρύθηκε ἡ «Λαϊκὴ» γιατί παίρουνε ἀπὸ κει μπροστὰ τὸ μιστὸ τους, στὴν ἀνάγκη τους, μὲ δίχως τοκογλυφίες.

Γι' αὐτὰ ὅλα ἐκεῖνος πού πρέπει νὰ περηφανεῖται εἶναι ὁ διευθυντὴς τῆς «Λαϊκῆς» κ. Λοδέρδος, πού κατώρθωσε νὰ κάμῃ κάτι πραχτικὸ, κάτι εὐεργετικὸ, κάτι ἀξιοθάμαστο, μὲ δίχως λόγια καὶ φασαρίες, μὰ μὲ ἐργασία ὑπομονετικὴ καὶ ἀκατάπαυστη, πού τοῦ εἶναι τίτλος τιμῆς.

ΤΡΑΠΕΖΟΓΝΩΣΤΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Ίδιοχτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν Κρήτη δρ. 10. Γιά τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Γιά τις ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συντρομές (δρ. τὴν τρίμηνιά).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂν δὲν προπληρώσει τὴν συντρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο.—Τὰ περιεσμένα φύλλα που λουδνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίσκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΔΟΤΕΣ. — ΞΕΝΟΙ ΚΑΙ ΡΩΜΙΟΙ. — ΟΙ ΡΕΚΜΑΜΕΣ. — ΤΟ ΠΡΩΤΟΠΑΛΗΚΑΡΟ. — ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΝΕΟ. — ΤΙ ΠΗΡΕ ΚΑΙ ΤΙ ΕΔΩΚΕ. — ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ

ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ καὶ **προδότες.** Ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος τῆς Ἀθήνας μᾶς χώρισε πάλι σὲ δύο μεγάλα στρατόπεδα Ἀπὸ δῶ οἱ πατριῶτες καὶ ἀπὸ κεῖ οἱ προδότες. Οἱ πρῶτοι θέλουμε νὰρθοῦν ἰδῶ οἱ Κρητικοὶ πληρεξούσιοι, νὰ μποῦνε μέσα στὴ Βουλὴ καί... γαῖα πηρὶ μυχθῆτω ὕστερα. Οἱ ἄλλοι δὲν τὰ βρῖσκουμε σοβαρὰ τὰ τέτια, ἔχουμε ἀντίθετη γνώμη ἀπὸ τοὺς πρῶτους. καὶ φυσικὰ εἴμαστε προδότες Ἄμα συλλογιστὴ κανεὶς πὼς σὲ τοῦτη τὴν περίσταση πατριῶτες εἶναι οἱ κ. κ. Πάσι, Γιολντάσης, Χαιρόπουλος κ' Ἐστρατιᾶδης, δέχεται μ' εὐγνωμοσύνη καὶ μὲ χαρὰ τὸν τίτλο τοῦ προδότη καὶ τρέχει μάλιστα νὰν τοὺς φιλήσει καὶ τὸ χέρι γιά τὴν τιμὴν ποὺ τοῦ κάνουνε νὰ μὴν τονὲ δέχονται στὴν πατριωτικὴ συμμορία τους.

ΔΡΩΣΙΠΡΟΔΟΤΗΣ εἶναι ὁ Βενιζέλος. Κι ὄχι μόνο ἀρχιπροδότης μὰ καὶ πωλημένος στὴν Ἀγγλία. Πάει καλά. Τόση λίγη, φαίνεται, ἐχτίμηση ἔχουμε οἱ Ρωμιοὶ στὴν κρίση μας ὥστε ἂν βρεθεῖ κανένας νὰ σκεφτεῖ κάπως ἀθροιστικά ἀμέσως τονὲ βαφτίζουμε πωλημένο.

Πωλημένος ὁ Βενιζέλος στὴν Ἀγγλία. Πωλημένος στὴν Ἀγγλία καὶ ὁ Τριζούσης. Πωλημένος καὶ ὁ Καποδίστριας στὴ Ρωσία. Ὅλοι ποὺ ζητήσανε νὰ κάγουν κάμπο

καλὸ σὲ τοῦτο τὸν τόπο, πωλημένοι σὲ ξένη δύναμη. Ὅσοι δὲ συλλογιστήσανε ἢ δὲν μπορέσανε νὰ κάνουν καλὸ βέροι Ρωμιοί.

Τὸ συμπέρασμα βγαίνει εὐκόλα, κατὰ τὴν πατριωτικὴ λογικὴ. Μιά μέρα ἢ Ἑλλάδα ἢ θὰ σωθεῖ ἀπὸ τοὺς ξένους ἢ θὰ χαντακωθεῖ ἀπὸ τοὺς Ρωμιούς.

ΣΑ μεθισμένος ἀμαξά; κατάντησε ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος. Βρίζει, ἀφρίζει, λυσσάει καὶ δὲν ξέρει τί λέει. Ὅτι ἔκαμε ἴσαμε τώρα ὁ Βενιζέλος τῶκαμε γιά ρεκλάμα. Φανταστῆτε, ἀφοῦ κ' οἱ στρατιωτικὲς κατάχρησες εἶναι ψεύτικες, λέει ὁ «Χρόνος» τῆς Τετάρτης, καὶ τις δημιουργήσε ὁ Βενιζέλος γιά νὰ ρεκλαμάρει τὴ δράση του.

Ἀληθινὰ σὲ τοῦτη τὴν εὐλογημένη χόζι ἀπομείναινε πιά μόνο ὄσα γράφει ὁ «Χρόνος» καὶ ὄσα ὀνειρεύεται ὁ κ. Πάσι.

ΚΙ ὁ κ. Μιστριώτης μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ποὺ θὰ ὑποδεχτεῖ τοὺς Κρητικὸς πληρεξούσιους — καὶ μὴ χειρότερα. Ἀμαρτίες ἔχει ὁ ἀραχλὸς ὁ γέρος. Ὅσο καὶ ἂν τὸν ἀποστράτεψε ἡ Πολιτεία, δὲν ἐννοοῦνε νὰ τὸν ἀποστρατέψουν καὶ νὰ τὸν ἀφίσουνε ἡσυχο καὶ τὰ κόμματα. Ὁ κ. Μιστριώτης εἶναι τὸ πρωτοπαλήκαρο τοῦ Μαιρομιχαλικοῦ κόμματος. Φαντάζεται πιά τώρα κανεὶς τί κόμμα εἶναι αὐτὸ ποῦχει τέτιο πρωτοπαλήκαρο!

Θέλονε νὰ ποῦνε καὶ αὐτὸ. Καὶ μόνο ποὺ ἐκλέχτηκε ὁ γέρο Μιστριώτης μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, εἶναι ἀπόδειξη θεοφάνερη πὼς ὅλη τὴν Κρητικὴ φασαρία τὴ δημιουργήσανε οἱ παλαιοκομματικοί.

ΣΟΒΑΡΟ καὶ αὐτὸ. Τὸ μεγάλο νέο. Ὁ κ. Στάης δήλωσε πὼς πᾶνει πιά νάναί Θεοτοκικός καὶ πὼς ὀφελομεν ὄλοι νὰ πειθαρχοῦμεν εἰς τὴν παροῦσαν Κυβέρνησιν καὶ πρῶτος αὐτὸς πειθαρχεῖ.

Πυλαμίδα τοῦ μυρίζει — καὶ ὁ κ. Ἀλεξαντρῆς θύρῃνι-σε νὰ ξύνεται. Διάολε! ἀνορθωτὲς τῆς Παιδείας εἶναι κ' οἱ δύο τους.

ΚΑΠΠΟΣ μᾶς ἔστειλε ἓνα πολὺ παράξενο γράμμα, καὶ μόνο γιὰτι εἶναι πολὺ παράξενο τὸ τυπώνουμε.

Ἔσαμε τώρα ὁ ἔθνικός Στόλος ἔδωκε τὰκόλουθα στὸ Ματσούκα.

- 1) Βουλευτικίκι.
- 2) Παράσημο.
- 3) Καλοπεραση δέκα χρονῶνε.
- 4) Σύνταξη, ποὺ καὶ ἂν δὲν τὴν πήρε ἀκόμα, θὰ τὴν κάγει γλήγορα.

Ρωτάω :

— Ὁ Ματσούκος τί ἔδωκε, γιά ὄλ' αὐτὰ, στὸ στόλο :

ΤΙ τὰ θέλετε! Μὲ ὄσα καὶ ἂν τσαμπουνάει ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος, πὼς σήμερ' αὐρία πέφτει τὸ Ὑπουργεῖο,

ο Βενιζέλος στέκεται βρόχος στη θέση του. "Αν εΐτανε νά πέσει, πρώτη θά μᾶς τῶλεγε ἡ «Ἐστία» πού θάρχινοῦσε νά τόν ἀντιπολιτεύεται, ἔτσι δειλᾶ καί μαλακά.

Ἡ «Ἐστία» πιά κατάντησε σέ τέτιες περιστάσεις τὸ ἀλάβετο βαρόμετρο. Τῆ μωρῖζεται ἀπὸ χιλιάδες μίλλια μακριὰ τὴν Ὑπουργικὴ μεταβολή, κι ἀμέσως γυρῖζει τὸ τιμὸνι της ἀπὸ κεῖ ποῦρχεται τὸ καινούριο Ὑπουργεῖο. Γιὰ τὴν ὥρα ἡ «Ἐστία» εἶναι Βενιζελικώτατη. Ἄρα ὁ Βενιζέλος εἶναι ἰσχυρότατος.

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἡ «Θεσσαλία» τοῦ Βόλου μᾶς πληροφορήσε πὸς ὁ Ἐφέτης κ. Ἀμπελά; κατέβηκε πίστηδες ἀπὸ τὴ Λάρισα στὸ Βόλο γιὰ νά ἰδεῖ στὸ θέατρο τὸ δράμα «Στὴν Ὁξάπορτα», ἴσως μὲ τὴν κρυφὴ ἐλπίδα πὸς θὰν τῶβρισκε κι αὐτὸ ἀθεϊστικὸ καί θά γράπωνε τὸ συγγραφέα του.

— Ἰσαμε τὴν ὥρα δὲ μάθαμε πὸς τὸ χαρακτήρισε τὸ σκηρικὸ αὐτὸ ἔργο ὁ κ. Ἐφετοποιητής.

— Διαβάσαμε στὴν «Ἐφημερίδα» τῆς περασμένης Τριτῆς στὴν περιγραφὴ Μιτριωταίου μαθήματος στὸ Πανεπιστήμιο γραμμένη μὲ κέφι περισσό, τσυχτερὴ καί σατυρικώτατη.

— Νά, κ' ἔνα παραγραφάκι της: «Ἐν τῷ μεταξύ ἀκούεται ἔν παρατετημένον συριστικὸν σσσσ... ἀπὸ τὰ τελευταῖα θρανία. Εἰς τὸν ἐξωτερικὸν διάδρομον εἶχε γείνει κάποιος θόρυβος Ὁ κ. καθηγητὴς παρεξήγησεν. Ὁσφράνθη μολλιαρικὴν ἀτοδοκίμασαν. Διέκοψεν ἀποτόμως τὴν παράδοσιν. Ἐρριψε βλοσυρὸν βλέμμα πρὸς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης; ἔβηξεν ὀλίγον καί εἶπε:

«— Διηλῶ οὐκ δὲν θά δώσω σημασίαν εἰς ὅτι ἐπιτιθεύονται οἱ μαλλιαροί.

«Ἀκούονται ἀραιότατα χειροκροτήματᾶ, τὰ ὁποῖα δὲν ἱκανοποιοῦν τὸν κ. καθηγητήν.

«— Θά ἀγωνισθῶ, ἐξηκολούθησε κατὰ τοῦ μαλλιαρισμοῦ μέχρι τάφου.

«Τὰ χειροκροτήματα ἐγένοντο ζωηρότερα καί ὁ κ. Μιτριωτής ἀπεράσισε νά ἐξακολουθήσῃ τὴν παράδοσιν».

«Στὸ τέλος τοῦ μαθήματος εἶπε ὁ γηραιός: «Ἐάν εἶναι κανένας μαλλιαρός ἐδῶ νά μεταβῆ εἰς τὸ καπηλειόν...» Οἱ μαλλιαροὶ ἀντὶ τοῦ καπηλειοῦ προτιμοῦνε νά παγαίνουενε στὸ μάθημά του. Βρῖσκουνε μεγαλύτερη διασκέδαση σ' αὐτό.

ΜΑΤΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ

Πεῦνοι, ἀπ' τὴ ράχη βιαστικά, σεινάμενοι πού πάτε κι ἀράδ' ἀράδα στέκεστε στὶς ἄκρες τοῦ ἄστρου δρόμου, ξάγρηνοι, ἀνήσυχτοι φρουροί, τὸ διάβα νά φυλάτε κάποιου μυστήριου ἀσύλληφτου, κάποιου νοικοσμένου τρόμου

Δὲ θέλω ἐγώ, τὸν ἴσκιό σας, τὸ μόσκο ἢ τὴ δροσά. Γιὰ τὴν ὀλόανθη λυγαριά ὁ νοῦς μου οἶς ζηλεύει, πού ζεῖ μ' ἀγάπη πλάγι σας; καί ἡ αἰθρα σά φυσᾶ, τ' ἀδφὸ κορμί σας λαχταρεῖ καί γέρνει καὶ χαϊδεύει.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΣ

Ἡ Κοινή Γνώμη

Τ' ΑΠΟΤΡΥΓΙΔΙΑ

Φίλε Κύριε Ταγμόπουλε;

Σὰν ἐδιάβασα τὴν Κεριακὴν στὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ «Νουμά» τ' «Ἀποτρυγίδια» τοῦ Σολωμοῦ καί τοῦ Βαλαωρίτη, ἀμέσως ἐσκέφτηκα πὸς κάποιὸ δόξανο στένεται. Εἰκοσιτέσσερες ἡμέρες δὲν περᾶσαν, κι ὁ ποντικὸς πιάστηκᾶ. Οἱ «Ἀθηναῖοι» τῆς Πευτέρας κοροιδεύουενε τ' «Ἀποτρυγίδια»! Ἐκεῖνοί πρὸ μᾶς λένε πὸς θέλουενε τὴ γλώσσα τοῦ Σολωμοῦ καί τοῦ Βαλαωρίτη, παρουσιάζονται πὸς δὲν ἔχουενε διάδοσει ποτέ τους τὸ Σολωμὸ καί τὸ Βαλαωρίτη. Καί τώρα, μὲ τὴν ἰδέα πὸς τ' «Ἀποτρυγίδια» τὰ γράφανε «μαλλιαροί», τὰ κοροιδεύουενε οἱ ἀγράμματοι!

Δὲν μπορῶ νά μὴ χαρῶ γιὰ τὸ μασκαραλίκι πού πάθανε οἱ ἀγράμματοι αὐτοί, πού πιστεύουεν πὸς μποροῦνε νά κοροιδεύουενε κιόλας. Μὰ λυπήθηκα πού δὲν ἐσκέφτηκες τό: «μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυοῖ καί μὴ θέτετε τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, διότι...»

Μὲ ὑπόληψη

Πάτρα, 15.11.911.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Ο ΤΑΦΟΣ

(ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΔΟΣΙΣ)

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΕΣΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ Ι. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

Πουλιέται 2 δραχμῆς στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» — Στὸ Ἐξωτερικὸ στέλνεται συστημένο δρ. 2,50.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ κ. Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

πουλιούνται στὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμά».

Γιὰ τὴν πετρίδα — Ἡ καρδιά τῆς Βασίλοπούλας (ἐκδοσὴ λούσου, δεμένη, μὲ εἰκονογραφίες τοῦ κ. Ν. Αὐτρα καί τῆς κ. Σ. Λασκαρίδη) Δρ. 3,50.

Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα (ἐκδοσὴ λούσου κτλ) μὲ εἰκονογραφίες τοῦ κ. Δ. Κωνσταντινίδη. Δρ. 3,50.

Τὸν κειρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου (τόμοι 2, δεμένοι κτλ. μὲ εἰκονογραφίες τοῦ κ. Δ. Κωνσταντινίδη) Δρ. 4,50. — Ὁ κάθε τόμος γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ μὲ 75 λεπτά παραπάνου γιὰ τὰ ταχυδρομικά.

“ΝΟΥΜΗΝΙΑΣ,, ! ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ (*)

‘Ο Σταμ. Σταμ., όπως βλέπω στην «Ακρόπολη», επιμένει να δικαιολογήσει με παραγκιοζιλίκια το κατρακύλισμα που του χτυπήσαμε τις προάλλες. ‘Αμέσως τότες έγραψε — αυτός ή άλλος συνεργάτης του, δεν ξέρω — μερικές διπλοσταμάτικες άραδες, όπου το «Ποδαβρός» το στράβωσε σε «Ποδάρας» κ’ έλεγε πως μ’ έβαλε ο διευθυντής του «Νουμά» να τον βρώσω. Νόμισα πειά πως θάμενε ικανοποιημένος μ’ αυτό και δε μίλησα. Τι με πείραξε, κι αν πίστευε αληθινά πως έχω κ’ εγώ σαν αυτόν διευθυντή, που με βάζει και γράφω; ‘Αλλά, νά, που δεν του φάνηκε αρκετό τουτό και βγήκε πάλι με μιὰ «Νουμηνία» να γυρεύη και ρέστα. Δηλώνοντας από τα πριν την ήττα μου σ’ αυτό τον καυγά με κρεμασμένο το ζουνάρι, θέλω μονάχα να του κάμω μερικές διορθώσεις και παρατηρήσεις, για να μη θολώνη τα νερά και ψαρεύη στα θολά. ‘Αναγκαστικά γίνουμε μικρολόγος και το ξέρω πως χάνω τα λόγια μου και πως δεν αξίζει τον κόπο το πράμα, αλλά τέλος πάντων...

Λοιπόν : 1) Δε διαστρέψαμε καμμιά λέξη, του χρονογραφήματός του. «Τό κατατόπι», που λέει, είναι λάθος του τυπογράφου. ‘Εγώ έγραφα «κατατόπι», γιατί δεν πρόκειται για χάπια, παρά για κεινο που λέγεται Γαλλικά «adresse» (έχει με τη σημασία του «dexterité») και με την ίδια λέξη στις άλλες Εθρορωπαϊκές γλώσσες και που ο Πάλλης το λέει «κατατόπι». ‘Αν θέλη να πειστή στην έντέλεια ότι ή λέξη είν’ Ελληνική κι όχι του Πάλλη και δεν είχα λόγο να τη διαστρέψω, ας πάη να τη βρή στού Σ. Βυζάντιου το «Λεξικόν της καθ’ ήμας Ελληνικής Διαλέκτου».

2) Τόν ξαναθεαίωνα ότι τότες πούγραφα για το χρονογράφημά του, δεν είχα διαθεσμένα τα ποιήματα του Στέφα. Μου καθυστερούσε το ταχυδρομείο και δεν τάλλαδα και καθόλου, γιατί έλειπα, δυο-τρια φύλλα του «Νουμά» — μένω μακριά απ’ την ‘Αθήνα — και ζήτησα να μου τα ξαναστείλουν. Τώρα που τα διάβασα, τον γλυτώνω απ’ τον κόπο να ζητάη τη μαρτυρία του Παλάμα και του Ταγκόπουλου ότι δεν τα

(*) Σημ. του «Νουμά». Το άρθρο αυτό το τυπώνουμε γιατί το απαιτήσε ο συνεργάτης μας. ‘Εδεις καμιά όρεξη δεν είχαμε ναπαντήσουμε στον κ. Σταματίου, όχι γιατί τον περιφρονούμε, μά γιατί είναι καλό παιδί κ’ έχει άπειρες φορές ρεκαλαμάρει το «Νουμά». ‘Α μάς βρίζει σήμερα (μάθαμε μάλιστα πως είναι βαλμένος να μάς βρίζει) κάπως χυδαία, δε μάς βιάφτει. ‘Ο ίδιος πάλι θα μάς ξαναπαινήσει αύθια.

κατάλαβαν. Τοῦ ὁμολογῶ πρόθυμα ὅτι κάμποσες λέξεις σ’ αὐτά μου εἶναι ἄγνωστες καὶ γι’ αὐτὸ ἴσως καὶ δὲν τὰ καλῶνοῦσα. Οἱ λέξεις ἑμῶς αὐτές, ἐπειδὴ εἶναι ἄγνωστες σ’ ἐμένα, δε θὰ πῆ ὅτι καὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ τὴν ἀπόδειξη ὅτι ὑπάρχουν μᾶς τὴν ἔδωσε στὸ κατοπινὸ φύλλο ὁ «Περαστικός». ‘Αλλὰ καὶ Κινέζικες νὰ εἶταν, δὲν ἔχει καμμιά σέση τὸ πρᾶμα μὲ ἴσα λέγαμε τοῦ Σταμ. Σταμ. ‘Εγὼ παραδέχτηκα ὅτι μὲ τὸ δικίο του θύμωσε καὶ, θάρρῳ, κάτι τι ἄλλο χτυποῦσα, ὅχι ὅτι ἄδικα μίλησε γιὰ τὰ ποιήματα. Οὔτε κ’ ἔγραφα πῶς τὰ διάστρεψε ἡ «Ακρόπολη».

3) Τὴν «Ακρόπολη» συνολικᾶ δὲν τὴν ἐκατηγόρησα, ὥστε νὰ τὴν ὑπερασπίζεται, οὔτε κ’ ἐπαίνεσα τὸ «Νουμά», γιὰ νὰ τὸν συγκρίνῃ πικρὰ κ’ εἰρωνικᾶ μὲ τὴ δική του φυλλάδα καὶ νὰ τὸν χτυπάη. ‘Αν τὴ φράση «γιὰ τὴν ἔρμη τὴν πεντάρα», που βρίσκεται σὲ μέρος ἑπου μιλῶ ὑποθετικᾶ καὶ γενικᾶ, τὴ θέλει καὶ καλὰ νὰναφέρνεται στὴν «Ακρόπολη» καὶ στὸν ἑαυτὸ του, τότες ὁ ἴδιος διάλεξε γι’ ἀληθινὴ μιὰ ἀπ’ τὶς ὑποθέσεις ποῦκανα κι ὁμολογεῖ ὅτι γράφει ὅπως γράφει — καὶ ἡ «Ακρόπολη» μαζί του, ἀφοῦ δὲν παρουσιάζεται παρὰ τυλιγμένος μὲ δαύτηνε — γιὰ τὴν πεντάρα καὶ πρέπει νὰ φορτωθῆ ἐπιτόμως καὶ κάτι συμπεράσματα, που φέρνει ἡ ἀλήθεια τῆς ὑπόθεσης.

Καί, ὅπως φαίνεται, θὰ καμάρωσε τὸν ἑαυτὸ του στολισμένο μ’ αὐτὰ τὰ συμπεράσματα, κι ἀντὶς νὰ καιτάξῃ νὰ γιατρευτῆ καὶ νὰ μᾶς χρωστάη καὶ χάρη, ἔπιασε γιὰ ἐκδίκηση νὰ κλωτσάη πάλι ἐδῶ κ’ ἐκεῖ καὶ νὰ βρίζῃ — ἀφίνω πιά μὲ τί λογῆς βρισίμο — τὸν Ταγκόπουλο, που εἶναι ἕλως ἀθῶος σ’ αὐτὴ τὴν περίσταση. ‘Αλλοῶς δὲν καταλαβαίνω τί θέλει κι ἀνακατέθει προσωπικᾶ. ‘Τί σέση ἔχει τὸ τί ἔγραφε — ἀν ἔγραφε — ὁ Ταγκόπουλος στὴν «Ἐστία» τὸν περασμένο αἰῶνα :

Καὶ ὅχι γι’ ἄλλο λόγο, παρὰ γιὰ νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι κ’ ἐγὼ ἔγραφα ἀπὸ καμμιά προσωπικῆ ἀφορμῆ, τοῦ φανερώνω ὅτι οὔτε κατ’ ὄψη τὸν ἐγνωρίζω. Γραψίματά του μόνο βλέπω στὴν «Ακρόπολη», κι ὅταν τὰ γραψίματ’ αὐτὰ τυχαίῃ νᾶναι σωστὰ ἡ ἔμορφα, δὲν ἔχω λόγο νὰ μὴ χαίρομαι. Τώρα τελευταία λ. χ. μ’ ἄρεσε ἕνα παραμῦθι μὲ τὴν ἐπιγραφή «Πικράγγουρα». Καὶ τὶς γελοιογραφίες του καμμιά φορὰ τίς βρίσκω βαθιὰ χαρακτηριστικῆς, ὅπως τελευταία τὸ «Ἰολάμ».

4) Μὲ τίς λέξεις που διάλεξε, γιὰ νὰ κἀνῃ πετροπόλεμο, πάλι ἔπεσε στὴ λάσπη. Οἱ δυὸ ἀπ’ αὐτές, μου φαίνεται, ἢ στράβωμένες εἶναι ἢ ὀλότελα δικῆς του καὶ γι’ αὐτὸ τοῦ κρεμάζω σκουλαρίκια τὰ «πισσοσφούγκια» καὶ τὰ «διπλοσφούγκια», ἐπίσης

καί τῃ «Νουμηνία» (λέξι ἀρχαία = πρωτομηνία. Ἴσως θάθελε νά πῆ «Νουμαμηνία» κατὰ τὸ «Θεομηνία».) Οἱ ἄλλες δὲν εἶναι βέβαια τοῦ Μαίτερλιγκ καί τοῦ Σολομώντα, δὲν εἶναι ἕμως καί τοῦ Πάλλη ἢ τοῦ Ψυχάρη. Τὰ «καταπιώνας», «τουρλώνω» καί «ξετουρλώνω» εἶναι λαϊκῆς λέξης. Καί κανένας τὴν «ἐκπνοή» καί «εἰσπνοή» δὲν εἶναι δυνατὸ νά τὴν εἶπε «τουρλώνω» καί «ξετουρλώνω». Θεοφάνερη ἢ ψευτιά. Τὸ «καρβουνικὸ ξυλὸ» καί τὸ «ραχόσκοινο» εἶναι τῆς κ. Παπαρόσκου. Ἄ δὲν τοῦ ἀρέσουν οἱ λέξεις, ἄς μᾶς κάμῃ καλύτερες ἢ, ἂν ταῦτί του μένη εὐχαριστημένο, ἄς κρατήσῃ τὸ «**νοτιέος μιελός**».

Δὲ βρῖσκει λοιπὸν νά χτυπήσῃ τίποτα τοῦ Ψυχάρη καί τοῦ Πάλλη. Νάταν νά συζητοῦσε ἀνθρωπινά, μποροῦσα νά τοῦ δώσω εὐχαρίστως ἐγὼ ὁ ἴδιος μερικὰ παραδείγματα ἀπ' τὸν Ψυχάρη καί τὸν Πάλλη, γιὰ νά κάνῃ λογικὸ πόλεμο. Ὁ Ψυχάρης λ. χ. καμμιά φορὰ λέξεις ἀρχαίες, πού καθόλου ἀκόμη δὲν ἔχουν δουλευτῆ στὸ στόμα τοῦ λαοῦ, τίς παρουσιάζει μὲ μορφὴ πού μέλλουν νάχουν σύμφωνα μὲ τοὺς φθολογικούς κι ἄλλους νόμους τῆς σημερινῆς γλώσσας. Γιὰ τὸ τυπικὸ, ἐννοεῖται, δὲν ὑπάρχει ζήτημα ὅτι πρέπει νά συμμορφώνονται οἱ ἀρχαίες λέξεις μὲ τίς ὁμοίες τους στὴ νέα. Εἶναι κάτι δυσκολίες κ' ἐδῶ, ἀλλὰ λίγες. Στὸ φθολογικὸ ἕμως μέρος ἔχω τὴ γνώμη ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νά προσβάλλουμε κάθε λίγο καί λιγάκι τὸ διαστραμμένο γλωσσικὸ μας αἴστημα. Ἄξαφνα τὸ «εὐγνωμοσύνη» δὲν εἶναι καί τόσο ἀνάγκη, μού φαίνεται, νά τὸ **γράφουμε** «βνωμοσύνη». Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ κίνδυνος νά προκύψῃ ἀνακάτωμα γλώσσας, ὅπως ὑπάρχει μὲ τὸ ἀνακατωμένο τυπικὸ. Ἄς πάρῃ ὁ λαὸς στὸ στόμα του τὸ «εὐγνωμοσύνη» κι ἄς τὸ κάνῃ μοναχὸς του «βνωμοσύνη», ὅπως λ. χ. ἔκανε τὸ «Εὐφροσύνη» «Φροσύνη». Τώρα, θὰ πῆ κανεῖς, μπορεῖ νά τὸ κάνῃ καί «γνωμοσύνη» κ' ἔτσι νά μὴ μείνῃ κανένα λείψανο τοῦ εὐ, ἀλλὰ ποιὰ ἢ ζημιὰ; Μήπως μὲ τὸ β τοῦ «βνωμοσύνη» θάχουμε συνειδησὴ τῆς σημασίας τοῦ εὐ; Κ' οἱ ἄλλοι Εὐρωπαϊκοὶ λαοί, σὰν πρωτόγραφον τὴ γλώσσα τους, δὲν πιστεύω σ' ὅσα δανεῖζονταν ἔτοιμα ἀπ' τοὺς ἀρχαίους νάδιναν προκαταβολικὰ τὴ μελλούμενη φθολογικὴ μορφή. Ἴσως ἕμως καί νάχω ἄδικο. Δὲν ἐπιμένω, δὲν τὸ μελέτησα πλατιά τὸ πρᾶμα. Μιὰν ἀπλὴ σκέψῃ μόνον ἔκαμα. **Τὸ ζήτημα ἐδῶ εἶναι**, ἂν ἀράδιαζα μερικὰ τέτια γιὰ χάρη τοῦ Σταμ. Σταμ., αὐτὸς θὰ τὰ μεταχειριζότανε γιὰ ἡσυχῆ κι ἀνθρωπινὴ συζήτηση ἢ θάπαιζε μὲ δαῦτα καί θάδριζε σὰ γελωτοποιός; Ἀφ'ἴνου νά τὸ λύσῃ ὁ ἴδιος τὸ ζήτημα.

5) Τελειώνοντας τοῦ παρατηρῶ ὅτι εἶναι δικαίωμα τοῦ νάχῃ ὅ,τι γνώμη θέλει γιὰ τὴ σοβαρότητα ἢ

ἔχι τῶν ὅσα δηγέται ὁ Ταγκόπουλος γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ Πάλλη, καθὼς καί νά κολακεύῃ «ἐν παρέδῳ» καί τὸ Βενιζέλο, ἀλλ' ὅτι αὐτὰ εἶναι ἄσχετα ἐντελῶς μὲ τὴ συζήτησή μας. Ἄν σὰ γραφόμενα τοῦ Ταγκόπουλου βρῖσκειται καμμιά κακοήθεια ἢ ἀλογία ἢ πρόληψη, ἄς τὰ χτυπήσῃ, ἀφοῦ ἕμως πρῶτα καθαριστῆ ὁ ἴδιος ἀπ' ὅ,τι θὰ κατηγορήσῃ. Ἄ δὲν εἶναι σπουδαῖα ἢ τὰ δικὰ του ἢ τοῦ Ταγκόπουλου, δὲ μᾶς πειράζει. Ἐμεῖς δὲν τοῦπαμε τὰ ἔχι σπουδαῖα νά μὴν τὰ γράφῃ. Ἴσα ἴσα τὸν παραπέμψαμε στὸ «Πικ-νικ» καί στὸν «Ἰσάκιτζη».

15.11.911.

ΔΥΛΟΣ ΠΟΛΛΑΒΡΟΣ

ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΛΕΤΟΝ.

(Τοῦ J. TENEROMO, φίλου τοῦ φιλοσόφου)

ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΩΝ ΖΗΤΙΑΝΩΝ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1886 θάψαμε στὴ Γενισιάγια Πολιάνα μιὰ χωριατοπούλα καί γυρίζοντας ἀπ' τὸ λείψανο λέγαμε τίς ἐντύπωσές μας. Τότες ὁ Λέο Νικολάγεβιτς παρατήρησε:

«Ναί, ἡ κηδεῖα εἶναι ἀκόμα ἡ μοναδικὴ πράξις, πού ταιριάζει σ' ἓνα θάνατο καί γίνεται μὲ τὸν πιὸ κατάλληλο τρόπο γιὰ ἓνα τόσο σοβαρὸ, σπουδαῖο καί σημαντικὸ πρᾶμα. Στὰ χωριά οἱ κηδεῖες γίνονται πιὸ ἀπλῆς καί πιὸ συγκινητικῆς, στίς μεγαλόπολεις πιὸ μεγαλόπρεπες καί πιὸ τυπικῆς, μὰ πολὺ ἄνοστες· ἀλλὰ κ' ἐκεῖ, ὅπως κ' ἐδῶ ἔχουν τὸν ἴδιο γιορταστικὸ χαραχτήρα καί ἡ μυστηριακὴ δύναμή τους συγκρατᾷ τὸ κάθε τι. Ἡ δύναμη ἐνὸς μυστήριου ἀγγίζει τὴν ψυχὴ ὡς τὰ βάθια τῆς, καί κάνει τὸν ἀνθρωπο νά παραδίνεται ἄθελα σὲ σκέψεις γιὰ τὸν Οὐρανόν, τὸ Θεόν, τὸ Πνέμα· αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του γεμάτο ἡμερότητα κι ἀγάπη, καί κλίνει στὴν ἐλεημοσύνη. Γι' αὐτὸ στίς κηδεῖες, πού γίνονται στίς μεγαλόπολεις, βρῖσκεῖς πάντοτε πολλοὺς ζητιάνους, τόσο, πού σούρχεται νά πιστέψῃς πὼς τέτιες ὥρες ἔχουνε τὴν πιὸ μεγάλη τους γιορτή. Κι αὐτοῦ ἀπάνου πλάστηκαν πολλὰ παραμύθια γιὰ τοὺς ἀπόκληρους αὐτοὺς τῆς τύχης. Θυμοῦμαι ἐν' ἀπ' αὐτὰ πρωτότυπο καί διδαχτικόν, πού τάκουσα σὲ κηδεῖα, κάπου σὲ μιὰ μεσηδρινὴ χώρα.

»Ἐνας πλούσιος εἶταν ἀρρωστὸς τοῦ θανάτου. Ὁλόκληρη τὴ ζωὴ του τὴν πέρασε πολὺ τοιγχοῦνικα, κι ἀπόχτησε μεγάλη πλοῦτη.

»Ὅχι, ὄχι», ἔλεγε, ἄμα τοῦ κοπάνιζε κανένας

τή φιλαργυρία του, «τὸ καλύτερο πράμα στὸν κόσμο εἶναι τὰ λεφτά!...»

«Καὶ τώρα, πού εἶταν κοντὰ στὸ χάρο, συλλογίστηκε:

»Σίγουρα καὶ στὸν ἄλλο κόσμο θὰ χρειάζονται τὰ λεφτά! Πρέπει κανέναν νὰ φροντίξῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μὴ βρεθῇ στὴν ἀνάγκη».

Κάλεσε λοιπὸν τὰ παιδιὰ του κοντὰ στὸ κρεβάτι καὶ πρόσταξε νὰ τοῦ βάλουν μέσα στὸ σεντούκι του ἓνα κομπόδεμα μὲ λεφτά. «Ὅχι τοιγκούνικα», τοὺς εἶπε, «μὰ πολλὰ λεφτά».

Τὴν ἴδια νύχτα πέθανε κιάλας.

Τὰ παιδιὰ, κάνοντας τὴ θέληση τοῦ πατέρα τους, ἔβαλαν μαζὶ του στὸ σεντούκι πολλές χιλιάδες ρούβλια.

Ἄμα τὸν ἔθαψαν καὶ πῆγε στὸν ἄλλο κόσμο, ἀρχίνησαν ἀμέσως οἱ συνηθισμένες διατύψεις μὲ τὰ ρωτήματα καὶ μὲ τίς ἐγγραφές στὰ διάφορα βιβλία. Ζητοῦσαν ναῦρου τὸνομά του, ζέταζαν τίς πράξεις του, καὶ τὸν τυραννοῦσαν ἔτσι ὅλη τὴ μέρα.

Γιατί καὶ στὸν ἄλλο κόσμο βρίσκονται λογιῶ λογιῶ γραφεῖα ἀτυνομικά, γιὰ πληροφορίες κτλ.

Μόλις καὶ μετὰ βίας τέλειωσε κατὰ τὸ βράδι. Πεινοῦσε σὰ λύκος καὶ διψοῦσε τόσο, πού καιγότανε ἢ γλώσσα του. Ὁ λαιμός του εἶταν ξερός, ἢ γλώσσα του χωρὶς σάλια «Κοντεύω νὰ πεθάνω», εἶπε μέσα του.

Ἄξαφνα βλέπει ἓνα τραπέζι μὲ χίλιω λογιῶ φαγιά, ρυκιά καὶ μεζέδες. Κεῖνη τὴν ὄρα ψηνότανε καὶ κάτι ἀπάνου στὴ φωτιά, μέσα σ' ἓνα τηγάνι.

«Νά», εἶπε μιλώντας στὸν ἑαυτό του, «πού μπορῶ νὰ παινεθῶ. Καλὰ τάλεγα ἐγώ, πὼς κ' ἐδῶ θά-νκι, ὅπως καὶ σὲ μᾶς. Ἐκανα πολὺ καλὰ καὶ πῆρα μαζὶ μου λεφτά. Τώρα θὰ φάγω καὶ θὰ πῶ ὅσο θέλω».

Χαρούμενος ἔφαξε τὸ κομπόδεμά του κ' ἔτρεξε στὸ τραπέζι.

«Πόσο κάνει αὐτό;» ρώτηξε δειλά δειλά δείχνοντας μιὰ σαρδέλλα.

«Ἐνα καπίκι», ἀποκρίθηκε ὁ ἄνθρωπος, πού στεκότανε στὸ τραπέζι.

«Φτηνά», σκέφτηκε κείνος. «Μὰ μπορεῖ νὰ μὴν ἀκουσα καλὰ, θὰ ρωτήξω ἀκόμα μιὰ φορά».

«Κι αὐτὸ ἐδῶ;» ξαναρώτηξε δείχνοντας τίς ὀρεχτικὲς ζεστὲς κρεατόπητες.

«Ἄλλο ἓνα καπίκι», τοῦ ἀποκρίθηκε πάλι ὁ πωλητής, κι ἀρχίνησε νὰ χαμογελᾷ μὲ τὸ ξάφνισμά του γιὰ τὴ φτήνια.

«Ἄφου εἶν' ἔτσι», εἶπε μὲ σοβαρότητα ὁ πλοῦσιος, «βάλτε μου, παρακαλῶ, δέκα σαρδέλλες, πέντε

κρεατόπητες στὸ πιάτο... καὶ τοῦτο παρακαλῶ... κ' ἐκεῖνο... καὶ τοῦτο ἐδῶ...»

Μὲ ἀχόρταγο μάτι ἔδλεπε δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὰ ὀρεχτικὰ φαγητά.

Ὁ πωλητής ἀκουσε τὴν παραγγελιά, μὰ δὲν κουνήθηκε ἀπ' τὴ θέση του.

«Σὲ μᾶς ἐδῶ πλερώνουνε μπροστά», τοῦπε ξερά, «Ἐννοια σου, μὲ εὐχαρίστηση».

Καὶ τοῦ παρουσίασε πέντε ρούβλια.

«Νά!»

Ὁ πωλητής κοίταξε τὴ μονέδα κι ἀπ' τίς δυὸ μεριές καὶ εἶπε: «Αὐτὸ δὲν εἶναι καπίκι».

Καὶ τοῦδωκε πίσω τὰ πέντε ρούβλια.

Σ' ἓνα γνέψιμό του δυὸ χεροῦναμοι ἄντρες ἐβγαλαν ὄξω τὸν πλοῦσιο καταστεναχωρημένο.

«Δυστυχία!» σκέφτηκε. «Ὡστε αὐτοὶ ἐδῶ παίρνουν μονάχα καπίκια; Ἡ παράξενο. Μὰ πρέπει νὰ χαλάσω».

Ἐτρεξε στοὺς γιούς του τὴ νύχτα στὸν ὕπνο τους καὶ τοὺς πρόσταξε:

«Πάρτε τὰ ρούβλια πίσω. Δὲν μπορῶ νὰ τὰλλάξω. Καὶ βάλτε μου στὸν τάφο ἓνα κομπόδεμα μὲ καπίκια. Ἄλλιως πεθαίνω».

Τρομασμένα τὰ παιδιὰ του τὴν ἄλλη μέρα ἔκαναν ὅ,τι τοὺς πρόσταξε ὁ πατέρας τους, πήραν τὰ ρούβλια ἀπ' τὸ μνημόρι κ' ἔβαλαν στὸν τόπο τους ἓνα κομπόδεμα μὲ καπίκια.

«Τώρα ἔχω καὶ ψιλὰ!», φώναξε χαρούμενος κ' ἔτρεξε στὸ τραπέζι.

«Δόστε μου γλήγορα νὰ φάγω, γιατί εἶμαι φέφιος τῆς πείνας».

«Σὲ μᾶς ἐδῶ πλερώνουν μπροστά!», εἶπε σὰν καὶ πρωτίτερα ὁ πωλητής.

«Ἐννοια σου, ἔννοια σου!», εἶπε ὁ πλοῦσιος καὶ παρουσίασε μιὰ χούφτα καπίκια.

«Κάνε γλήγορα? παρακαλῶ».

Ὁ πωλητής γύρισε μιὰ, εἶδε τὰ λεφτά καὶ γέλασε.

«Καθὼς βλέπω σεις κάτω στὴ γῆς μαθαίνετε λίγα πράματα. Δὲν παίρνομε αὐτὰ τὰ καπίκια, μὰ κείνα πού χαρίσατε. Συλλογιστήτε. Πᾶς καὶ καμμιὰ φορά δώκατε ἐλεημοσύνη σὲ κανένα ζητιάνο, πᾶς καὶ βοηθήσατε καμμιὰ φορά κανένα φτωχό;» Ὁ πλοῦσιος κατέδασε τὰ μάτια του καὶ συλλογίστηκε.

Καμμιὰ φορά στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε βοηθήσει φτωχό, ποτέ του δὲν εἶχε δώσει ἐλεημοσύνη.

Καὶ οἱ δυὸ χεροῦναμοι ἄντρες ξανάβγαλαν τὸν πλοῦσιο ὄξω.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Πιὰ πολὺς κόσμος στὴν πρώτη τῶν συμφωνικῶν κονσέρτων τῆς Ὀρχήστρας τοῦ Ὁδείου, πού ἔκαναν ἀρχὴ τὴν περασμένη Κυριακῇ. Ἡ τέτοια συγκροτῆσι τοῦ κόσμου στὴν Ἑλλάδα, πού κι ἂν ὑπάρχη κάποιο σχετικὸ προχώραμα στὴν τέχνη, τὸ πλῆθος κρατεῖ τὴ στασιμότητά του μένοντας πάντα σὲ σεβαστὴ ἀπόστασι, μᾶς κάνει νὰ γυρεύουμε τὴν ἐξήγησι τοῦ ξεχωριστοῦ τούτου φαινομένου. Τὸ θεατρικὸ καθιέρωμα, ἡ κοσμικὴ ἐπιβολὴ τῶν κονσέρτων, τὸ παρουσιασμα τῶν ἀγαπημένων μας ἑαυτῶν καὶ οἱ διάφορες ἐτερόφυλες ματιές πού ἀνταλλάσσονται, εἶναι ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ τοῦ φαινομένου. Κι ἀκόμα ἴσως, ὅσο κι ἂν εἶναι τοῦτο σκεπασμένο κι ὑποσυνείδητο, ἡ sexuelle ἐπίδρασι τῆς μουσικῆς, ἰδέα πού ὑποστηρίζουν διάφοροι ἢ μουσικῆ, ἀποτεινόμενη στὰ αἰσθήματά μας βαθύτερα καὶ ριζικότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη μορφὴ τέχνης καὶ δίνοντάς μας τοὺς πιὸ δυνατοὺς κλονισμοὺς, σαγηνεύει καὶ τὰ αἰσθητήρια, πού συγκοινωνοῦνε βέβαια μὲ τὰ αἰσθήματα. Σ' αὐτὴ δηλαδὴ τὴν περίστασι γίνεται ὅτι καὶ στὴν καλλιτεχνικὴ ἔκθεσι μὲ τὸν ἀμύητο τῆς τέχνης πού πηγαίνει στὴν Πινακοθήκη γιὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ μόνο καὶ μόνο τὰ γυμνά, χωρὶς ἄλλη καλλιτεχνικὴ πρόθεσι.

Ἡ περιοδικὴ σειρὰ ὀρχηστρικῶν ἐκτελέσεων, μ' ὅλες τὶς μεγάλες ἄλλειψες πού μποροῦνε νὰ παρουσιάξουν, εἶναι κατὰ ἀπαραίτητο γιὰ μιὰ πρωτεύουσα, ἔστω καὶ μέτρια, σὰν τὴν Ἀθήναι. Γιὰ τὸ ἄτομο τὸ ὑποχρεωμένο νὰ ζῇ στὶς διάφορες συνθήκες τοῦ αἰῶνα μας, συνθήκες μὲ τέτοια μιὰ τάσι πρὸς τὴν αὐτόματη ζωὴ καὶ τὴ μηχανοποίηση, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ βυθίζεται κάθε τόσο γιὰ νὰ ξανάβρῃ τὸν ἑαυτό του στὸν ὠκεανὸ τῆς ὀρχήστρας, τῆς ὀρχήστρας πού εἶναι τὸ τεράστιο καὶ τὸ πιὸ περίπλοκο συνολικὸ ὄργανο τῆς παραστατικώτερης μουσικῆς ἐκφρασις. Τὸ ἄτομο τότε, στὴν τόσο ἀναπολητικὴ δύναμι τοῦ ἤχου, συγκεντρώνεται καὶ διπλόνεται στὸν ἑαυτό του, ζώντας ἀποκλειστικὰ γιὰ λίγο μὲ τὴν ὑποκειμενικὴ του συγκίνησι, πού δὲν περιορίζεται στὸ σήμερα, ἀλλὰ γυρνᾷ πρὸς τὴν περασμένη μας ζωὴ, ἢ κι ἀκόμα, προχωρεῖ ἐκεῖθε ἀπὸ τὸ σήμερα πρὸς τὸ ἄγνωστο.

Ἔτσι μᾶς δόθηκε τὴ φορὰ τούτη, ἀνάμεσα ἀπὸ ἄλλα κομμάτια, ν' ἀκούσουμε καὶ τὰ τρία ἀκόλουθα

ἔργα: μέρος ἀπὸ τὸν Ὁρφέα τοῦ Γκλόουκ, ἓνα κονσέρτο τοῦ Σούμαν γιὰ πιάνο κι ὀρχήστρα, καὶ τὸ Λυτρωμὸ τοῦ Σεξάρ Φράνκ. Τὸ πρῶτο μ' ὅλη τὴν κλασσικὴ ἀκρίβεια τῆς μορφῆς καὶ τὴ διαύγεια τοῦ περιεχομένου, καθὼς καὶ τὴ μακαριότητα, τὴ γοητεία καὶ τὴν αἰωνιότητα τῶν εὐτυχημένων νεκρῶν. Τὸ δεῦτερο μὲ τὸ συνειθισμένο ἐκεῖνο ψυχρόμητο τοῦ ἀγνοῦ ρομαντισμοῦ τοῦ Σούμαν. Καὶ τὸ τρίτο μὲ τὴ μυστικὴ ἀκρίβεια τῆς ὀρχήστρωσι καὶ τὴν καταναυτικὴ μεταρσίωσι τοῦ πιὸ μεγάλου νεότερου γάλλου μοιουργοῦ, τοῦ Σεξάρ Φράνκ.

Ἀυτὰ τὰ λίγα, ἀφήνοντας κάθε ἐπίκρισι γιὰ τὴν ἐκτέλεσι καὶ τὸ τεχνικὸ μέρος στοὺς εἰδικούς.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ

ΜΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΒΟΛΟ

Παίρνουμε ἀπὸ τὴ «Θεσσαλί» τοῦ Βόλου (28 Νοέμβρ. 1911, σελ. 3) τὸ ἀκόλουθο παραγραφάκι.

«Κατάμεστον ἦτο γθὲς τὸ θέατρον κόσμου δλων τῶν τάξεων, ἰδίως δὲ τῶν ἐργατικῶν.

Μετὰ τὴν κωμωδίαν ἐπαίχθη τὸ μονόπρακτον δράμα τοῦ κ. Ταγκοπούλου διευθυντοῦ τοῦ «Νουμᾶ», «Στὴν Ὁξώπορτα».

Οἱ ἐργάται ἐνθουσιασθέντες τὸ κατεχειροκράτησαν, προσέφερον δὲ ἀνθη καὶ περιστερὰς εἰς τὴν κ. Κυβέλην, ἣτις ἐπαίξεν ἀμίμητα».

Καὶ ἀκόλουθο (ἴδιο φύλλο, ἴδια σελίδα).

«Χθὲς τὸ ἀπόγευμα κατήλθεν εἰς τὴν πόλιν μας ὁ κ. Τιμόλ. Ἀμπελᾶς ἐφέτης. Ὁ κ. Ἀμπελᾶς μετὰ εἰς τὸ θέατρον παρηκολούθησεν ἐκ τῆς σκηνῆς τὸ δραματάκι τοῦ κ. Ταγκοπούλου «Στὴν Ὁξώπορτα».

Ἀπὸ τὸ Βόλο μᾶς στάλθηκε καὶ τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

Ἀγαπητὴ κ. Ταγκόπουλε,

Χτὲς τὸ βράδι παίχτηκε ἀπ' τὸ θέατρο τῆς Κυβέλης τὸ ὄραϊο σοῦ κοινωνικὸν δραματάκι «Στὴν Ὁξώπορτα».

Τὸ Ἐργατικὸν Κέντρο τῆς πόλης μας παρακάλεσε τὸν κ. Θεοδωρίδην νὰ παίχῃ ἢ ὁ «Γήταυρος» τοῦ Ρήγγα Γκόλφη ἢ τὸ δικό σου «Στὴν Ὁξώπορτα» τὸ ἐποίησεν καὶ παίχτηκε. Τὸ θέατρο γεμάτο ἀπὸ ἐργάτες καὶ ἀπὸ ἄλλο κοσμο. Πολλοὶ κλαίγανε. Ὅλοι δμως οἱ ἐργάτες ἐνθουσιαστήκανε, καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ἄλλοι οἱ ἄλλοι θεαταί, τὴ στιγμὴ πού ἡ Δίνα λέει:

«'Αλλοίμονο, ή γροθιά σας παραλεί... ό παρ'ας την παραλεί τη γροθιά σας...» Τί έγεινε αυτή τη στιγμή δέν μπορώ νά τό περιγράψω. Χειροκροτήματα άτέλειωτα, φωνές, μπουκέτα, λουλούδια, περιστέρια. Μαζί με τό μπουκέτο έστειλε κ' ένα γράμμα τό Έργατικό Κέντρο, γραμμένο στην Έθνική μας γλώσσα, πού με λίγο δμορφα λόγια την εύχαριστάει για την καλή της καρδιά πού δέχτηκε νά παΐξη την «'Οζώπορτα».

Η σκηνή μισή ώρα άνεδοκατέβαινε Τό μόνο πού παρατηρήθηκε είναι τό πώς δέν ήρθανε στό θέατρο αυτό τό βράδι κάποιι πλουτοκράτες — λίγοι όμως. Αυτοί δικαιολογηθήκανε λέγοντας πώς βαρεθήκανε κάθε βράδι. Καμπόσοι όμως είπανε πώς οι κ.κ.πλουτοκράτες δέν ήρθανε γιατί άνακατώθηκε τό Έργατικό Κέντρο και έπειδή είναι τό έργο σοσιαλιστικό.

Δικός σου

ΔΩΡΟΣ ΡΗΓΙΝΟΣ

IBAN Σ. ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

ΤΟΡΟΛΟΪ (*)

XIV

Τρέχαμε, πετούσαμε. Οι άνθρωποι σταματούσανε στό πέρασμά μας, κοιτάζοντας ξαφνιασμένοι. Ο Δαβίδ βαστούσε τό ρολόι ψηλά και τό κουνούσε άπάνου άπ' τό κεφάλι του, πηδώντας σαν άγριοκάτσικο. Τόν άκολουθούσα καταπόδι.

— Για πού; φώναξα, βλέποντάς τον νά στρίβη ένα σοκάκι.

— Στην Όκα! άπάντησε. Θα τό ρίξω στό νερό.

— Ηιάστε τους! Ηιάστε τους! χουγιάζανε άπό πίσω μας. Έμεις όμως είχαμε πάρει δρόμο. Σε λίγο μας χτύπησε μιá βροσιά και νοιώσαμε πώς σιμώναμε στό ποτάμι, με τούς δχτους τούς άπότομους και γλιστερούς και τό ξύλινο γιοφύρι του, πού άπάνου του ξεδιακρίνονταν μιá σειρά σταματημένα άμάξια. Ένας σκοπός στεκότανε στην άρχή του γιοφυριού με μιá λόγχη στό χέρι. Ο Δαβίδ προσπέρασε τό στρατιώτη μ' όλο πού αυτός είχαμε νά τονέ ρίξη μ' ένα χτύπημα της λόγξης, μα δέν κατάφερε τίποτ' άλλο παρά νά πληγώση ένα μοσκάρι πού περνούσε τό γιοφύρι κείνη τη στιγμή. Ο Δαβίδ πετιέται με όρμη πάνου στό γιοφύρι κι άφίνει μιá φωνή θριαμβευτική. Κάτι άσπρο, κάτι γαλάζιο στριφογυρίζει μονοστιγμής στον άέρα και χάνεται. Είτανε τό άσημένιο ρολόι με τη γαλάζια κορδέλα πού του είχε

περάσει ό Βασίλης. Άστραπή βούτηξανε στό νερό. Μα δέν πέρασε μιá στιγμή και τό πόδια του Δαβίδ άνασηκώνουνται, υψώνουνται στον άέρα, όλο τό κορμί του φτερουγίζει, τό χέρια του άπλώνουνται πάνου άπ' τό κεφάλι του, οι δίπλες άπό τό ρούχα του άεροκυματίζουν, κάνει ένα κύκλο στό διάστημα, καθώς τό βατράχια σά βουτούνε στη λίμνη, και χάνεται πίσω άπό τό γιοφύρι μαζί μ' ένα σοκάκια του νερού.

Μού είναι αδύνατο νά παραστήσω τί ένοιωσα μέσα μου βλέποντας τό τέτοιο κάμωμά του. Άν και βρισκόμουνα λίγο βήματα πίσω άπό τό Δαβίδ έταν έπεσε άπ' τό γιοφύρι όμως δέν μόρεσα νά φωνάξω. Είμουνα περισσότερο ξαφνιασμένος παρά τρομαγμένος. Στάθηκα άμίλητος, άποκαμωμένος. Όλος ό κόσμος έτρεχε και μ' έσπρωχνε. Άναγνώρισα θαμπά μέσα στό πλήθος πολλά πρόσωπα. Ένας άπ' αυτούς είτανε και ό Τροφιμίτς, ό παλιός στρατιώτης πού άφησε τη δουλειά του για νά τρέξη. Τάλογα ξαφνιαστήκαν κ' οι άμαξες άρχίσανε νά τρέχουν. Σε λίγο κάποιος μού κατάφερε μιá δυνατή γροθιά στη ράχη και λιποθύμησα.

Σά σηκώθηκα, μη βλέποντας κανένα νά μού δίνη βοήθεια, σίμωσα στην άκρη άπ' τό γιοφύρι με δχι άπό τη μεριά πού έπεσε ό Δαβίδ. Φοβόμουνε νά πάω άπό κει. Είδα μιá βάρκα δεμένη στον δχτο κοντά στό γιοφύρι. Μές τή βάρκα είτανε πολλοί άνθρωποι, κ' ένας άπ' αυτούς, σιάζοντας δλάκα ρος, έγερνε μπροστά, τραδώντας κάτι τι έξω άπ' τό νερό. Είτανε ένα πράμα στενό, μακρύ, μαυριδερό, πού τό πήρα στην άρχή για βαλίτσα ή για πανέρι, μα πού σαν τό κοίταξα με προσοχή, άναγνώρισα τό Δαβίδ. Ήφώνησα δυνατά κ' έτρεξα προς τη βάρκα, άνοίγοντας δρόμο με τούς άγκώνες, ύστερα σταμάτησα, μη τολμώντας νά κουνηθώ, μήτε νά μιλήσω. Άνάμεσα σ' αυτούς πού περικυκλώνανε τη βάρκα, είδα τόν Άγάπη τό μάγαρο, τό «σιγανό ποτάμι», τό Γιούσα, τό Βασίλη. Ο άνθρωπος πού κρατούσε τό Δαβίδ άπ' τις μασκάλες έστρεψε προς τό έξω έξερδ τό σώμα του ξαδέρφου μου και τό ξάπλωσε στό λασιωμένον δχτο. Τά δυο χέρια του Δαβίδ σκεπάζανε τό πρόσωπό του σαν νά ήθελε νά κρυφτεί άπ' τά μάτια του κόσμου. Ο Δαβίδ έμνησκει ξυλιασμένος, με τά στήθη φουσκωμένα, με τά πόδια ξαπλωμένα κι αλύγιστα. Τά μάγουλά του είτανε πρασινωπά, δέ φαινότανε παρά τ' άδπράδι μονάχα άπό τά μάτια του και τό νερό έσταζε άπ' τά μαλλιά του. Ο άνθρωπος πού τόν είχε βγάλει ξηγούσε πώς βούτηξε και πώς λίγο έλειψε νά συνεπάρη και τόν ίδιονε άκόμα τό ποτάμι. Ξαπλώσανε τό Δαβίδ σε μιá τάβλα, και ύστερα άπό μικρή φιλονεικία, τονέ φέρανε σπίτι μας. Άμέσως τονέ ξέντυσαν και τονέ ξαπλώσανε στό κρεβάτι.

Έμεινε κάμποσο δίχως νά δώση σημάδια ζωής και θα τονέ παίρναμε για νεκρό ά δέν κουνούσε σπασμωδικά τά χέλια του. Καθόμουνα κοντά του, προσέχοντας και τό παραμικρό. Ύστερα άπό μιá ώρα άνοιξε τά μάτια.

— Δαβίδ, λέω, γιατί τόκαμες αυτό;

(*) Κοίταξε άριθ. 455 456 και 457.

Τὰ χεῖλια του εἶτανε πανιασμένα, ὄλο του τὸ σῶμα προησμένο.

— Γιατί τόκαμες αὐτό; ξανάειπα· γιατί ἔπεσες στὸ νερό;

— Ἐπεσα στὸ νερό! εἶπε σιγανά. Δὲν ἔπεσα. Ἐχασα τὴν ἰσορροπία μου. Ἄν ἤξερα νὰ κολύμπῳ, δὲ θὰ φοβόμουν νὰ πέσω. Θὰ μάθω κολύμπι.

Τότες ὁ πατέρας μου παίρνοντας ὕψος σοβαρό.

— Τοῦ λόγου σου, μοῦ εἶπε, φοβερίζοντάς με μὲ τὸ δάχτυλο, νὰ εἶσαι βέβαιος πῶς θὰ φῆς τῆς χρονιάς σου.

Ἦστερα, σιμώνοντας στὸ κρεβάτι, πού ὁ Δαβὶδ εἶτανε ξιπλωμένος.

— Στὴ Σιβερία, κύριε, πρόστεσε, στὰ κάτεργα, στὰ μπουντρούμια, ζοῦνε καὶ πεθαίνουν ἄθρῳποι πού εἶναι λιγότερο ἔνοχοι καὶ λιγότερο κακοῦργοι ἀπὸ σένα. Τί στοχάστηκες; Ν' αὐτοχειριαστής, νὰ κλέψης, ἢ νὰ κάμης μιὰν ἀπλὴ ἀνοησία; Μίλησε.

— Μῆτε ν' αὐτοχειριασθῶ, μῆτε νὰ κλέψω, ἀποκρίθηκε ἀργὰ ὁ Δαβὶδ. Σωστὰ ὅμως εἶπατε. Ναί, βρισκονται στὴ Σιβερία ξόριστοι, κατὰδικοι πού ἀξίζουνε περισσότερο ἀπὸ μᾶς... Ποιὸς τὸ ξέρει αὐτὸ καλύτερα ἀπὸ σένα;

Ὁ πατέρας μου ξαφνιάστηκε καὶ πῆγε δυὸ βήματα πίσω, ἔδηξε καὶ κάνοντας τὸ σταυρὸ του ἔφυγε ἀπ' τὴν κάμαρα.

Ὁ Δαβὶδ θέλησε ν' ἀνασηκωθῆ, μὰ δὲν τὸ κατάρφερε.

— Τὸ ποτάμι μὲ πέταξε ἀπάνου στὶς κολῶνες τοῦ γιοφύριου, εἶπε· θὰ εἶμαι χτυπημένος.

Σώπασε καὶ μὲ κόταξε κάμποσο. Ἦστερα ξάφνου:

— Εἶδες τὴ Ραῖσσά; μοῦ εἶπε μὲ ἀγωνία.

— Ὅχι... γιὰ στάσου... Θαρρῶ πῶς εἶδα κοντὰ στὸ γιοφύρι κάποια μαυροφόρα μὲ μαντίλι κίτρινο στὸ κεφάλι. Ναί, αὐτὴ εἶτανε.

— Τὴν εἶδες ἀπὸ τότες;

— Ἀπὸ τότες; δὲ θυμῶμαι, γιατί ἄλλοῦ πρόσεχα. Ἐπερτες κείνη τὴ στιγμή ἀπὸ τὸ γιοφύρι.

Ὁ Δαβὶδ δοκίμασε νὰ μοῦ ἀπλώσῃ τὸ χέρι.

— Καλέ μου Ἀλεκάνη, εἶπε, πῆγαινε γλήγορα, πῆγαινε νὰ τῆς πῆς πῶς εἶμαι καλά, πῶς δὲν ἔπαθα τίποτα, πῶς-θὰ τὴν δῶ αὐριο.

Στὸ πρόσωπό του, περιτριγυρισμένο ἀπὸ τὰ σκόρπια μαλλιά του πού εἶτανε τώρα στεγνά, ζουγραφίζετανε μιὰν ἔκφραση ἀπάνταττης καλοσύνης. Πῆρα τὸ κασκέτο μου κ' ἔφυγα.

XV

Μπρὸς στὴν καλύβα τοῦ Λάτικιν τὸ μέρος εἶταν ἀδεντρο. Δὲ φύτρωνε ἄλλο ἀπὸ βάτα καὶ τσουκνίδες. Στὸ βάθος ἔστεκε ἓνας φράχτης μισοπεσμένος. Διάδηκα ἀνάμεσα ἀπὸ κάποιο ἀνοιγμα τοῦ φράχτη, γιατί δὲ βρισκότανε μῆτε πόρτα, μῆτε ἄλλο πέρασμα, καὶ εἶδα στὸ κάτω σκαλοπάτι τὴ Ραῖσσά ἀ-

κουμπισμένη, μὲ τοὺς ἀγκῶνες στὰ γόνατα, μὲ τὸ κεφάλι στὰ χέρια. Κοιτοῦσε χαμένα μπροστά της στὸ ἄπειρο. Σιμὰ της ἔστεκε ἡ ἀλαλή ἀδερφή της, παίζοντας μὲ μιὰ λυγρόβεργα, καὶ μπροστά στὴν πόρτα, μὲ τὴ ράχη γυρισμένη πρὸς ἐμένα, φορώντας σακκάκι κουρελιασμένο, κοντὸ παντελόνι, παπούτσια παγένια, πηδούσε, κάνοντας παράξενες γκριμάτσες, ὁ γέρο-Λάτικιν.

Ἀκούγοντας τὰ βήματά μου, γύρισε, ρίχτηκε ἀπάνου μου καὶ ἀρχισε νὰ τραυλιζῆ μὲ φοβερὴ γλήγοράδα. Εἶχα νὰ τονὲ δῶ καιρὸ πολὴ, καὶ τρόμαξα νὰ τονὲ γνωρίσω. Ἡ κόκκινη φάτσα του, ἡ ζαρωμένη, τὸ ξεδοντιασμένο στόμα του, τὰ μικρὰ στρογγυλὰ του μάτια δίχως ἔκφραση, τὰταχτα γκριζὰ μαλλιά του, οἱ ἀλλόκοτες χερονομίες του, ἡ ἀκατανόητη κουβέντα του μὲ τρομάζανε. Τονὲ παρόμοιασα μὲ βρυκόλακα. Μὲ χαιρέτησε:

— Καλημέρα, καλημέρα, εἶπε πολλὲς φορές.

Τὴν ἴδια στιγμὴ μιὰ γερόντισσα ἔβγαλε τὸ κεφάλι της ἀπ' τὴν πόρτα.

— Μὴ παραξενεύεσαι, ἀφέντη, μοῦ εἶπε, γι' αὐτὰ πού βλέπεις. Λένε πῶς κάποιος ἄθρῳπος πνίγηκε. Νὰ ἤξερες πόσο τρόμαξε αὐτὴ ἐδῶ! Τὸν εἶδε νὰ πέφτη στὸ νερό. Ὁ Θεὸς ξέρει πῶς ἦρθε πίσω. Νὰ τῆνε τώρα καθισμένη κεὶ χάμου, δίχως νὰ κουνιέται, δίχως νὰ μιλή. Βάνω στοιχημα πῶς καὶ αὐτὴ γίνηκε ξάφνου ἀλαλή σὰν τὴν ἀδερφή της. ὦ! τί συφορά! τί συφορά!

Δὲν ἀποκρίθηκα, μὰ πηγαίνοντας πρὸς τὴ Ραῖσσά, στάθηκα ὄρθος μπροστά της.

— Ραῖσσάσκα, εἶπα, τί ἔχεις λοιπόν;

Δὲν κουνήθηκε καθόλου. Ἐδειξε σὰ νὰ μὴ μὲ ἀκουσε. Ἡ ὄψη της δὲν ἀλλάξε διόλου, μὰ πάντα ἔμοιαζε σὰ χαμένη, σὰν κοιμισμένη.

Τῆς ἔπιασα τὸ χέρι.

— Ὁ Δαβὶδ ζῆ, φώναξα, ζῆ ὁ Δαβὶδ. Ζῆ, ἀκούς; Τονὲ τράθηξαν ἀπὸ τὸ νερό. Εἶναι σπῆτι μας. Μοῦ εἶπε νὰ σὲ γυρέψω. Θάρθῃ αὐριο. Ζῆ...

Σήκωσε μὲ τὸ στανὶδ τὸ κεφάλι καὶ στήλωσε ἀπάνου μου τὰγρια μάτια της. Ἦστερα τὸ κεφάλι της ξανάπεσε στοὺς ὤμους της. Κοκκίνησε καὶ τὰ χεῖλια της μισοανοίξανε. Τὸ στήθος της ἀνασηκώθηκε ἀργὰ, ἡ μορφή της ἀλλάξε. Τότες ἔβγαλε μιὰ φωνή:

— Ὁ Δα-α-βιδ-ζῆ!

Καὶ μαζεύοντας ὀλη της τὴ δύναμη, σηκώθηκε ὄρθῃ καὶ κατέθηκε τὴ σκάλα.

— Ποῦ πῆς; ρώτησα.

Μὰ εἶχε ξεπεράσει κίολας τὸ φράχτη τρέχοντας, σκοντάφτοντας κάθε λίγο καὶ γελώντας νευρικά.

Τὴν ἀκολούθησα, χωρὶς νὰ προσέχω στὶς φωνὲς τοῦ Λάτικιν.

Ἡ Ραῖσσά τράθηξε ἴσια γιὰ τὸ σπῆτι μας.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

(Μετάφραση δας ΙΟΥΛΙΑΣ ΔΗΜ.)